

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1908. Andra Kammaren. N:o 40.

Onsdagen den 1 april.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att borgmästare Hedenstierna på grund af lumbago är förhindrad att inställa sig vid Riksdagens sammanträde, intygas härmed.
Stockholm den 1 april 1908.

Th. Lindfors,
legit. sjukgymnast.

§ 2.

Företogs till behandling sammansatta stats- och lagutskottes utlåtande, n:o 6, i anledning af väckta motioner dels om ändring af 2 och 3 §§ i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete, dels ock om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående revision af nämnda lag.

*Användande
ersättning för
skada genom
olycksfall i
arbete.*

Sammansatta stats- och lagutskottet hade till behandling förehått tre särskilda inom Andra Kammaren väckta motioner, nämligen en, n:o 19, af friherre A. T. Adelswärd, däri föreslagits, att Riksdagen ville för sin del besluta, att 2 och 3 §§ i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete af den 5 juli 1901 måtte få följande lydelse:

2 §.

Skyldighet att enligt 1 § utgifva ersättning åligge hvar och en, som låter annan för sig mot kontant betalning eller annan öfverenskommen ersättning utföra arbete, som icke är allenast af tillfällig natur.

Ersättningskyldigheten omfattar skada till följd af olycksfall i arbete för arbetsgifvarens räkning.

Andra Kammarens Prot. 1908. N:o 40.

*Angående
ersättning för
skada genom
olycksfall i
arbete.*
(Forts.)

3 §.

Hvad i 2 § stadgats gälle ock för stat eller kommun:

samt två, n:is 84 och 151, af herr *T. Fürst*, som hemställt:
i motionen n:o 84, att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta vidtaga utredning och inkomma med förslag till ny lag om ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete, grundad på principen af alla arbetsgifvares försäkringsplikt i riksförsäkrings- eller med denna likställd anstalt, så att ersättning för inträffadt olycksfall bereddes åt hvarje kroppsarbetare; och

i motionen n:o 151, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t vid utarbetande af ny ersättningslag för skador till följd af olycksfall i arbete låta utreda, huruvida och i hvad mån

1. lifräntebeloppens storlek vid invaliditets- och dödsfall borde höjas för att motsvara den skadades eller de efterlevandandes måttliga lefnadskostnader,

2. samma belopp borde göras beroende af och afvägda efter de skadades eller afidnas lön, och

3. lämpligheten af att ersättning för öfvergående skada sammanfördes med sjukdomsersättning behandlades i samband därmed och bortfördes från riksförsäkringsanstalten.

Utskottet hemställde,

a) att friherre Adelswärds motion, n:o 19, icke måtte till någon Riksdagens vidare åtgärd föranleda;

b) att herr Fürsts motion, n:o 84, icke måtte till någon Riksdagens vidare åtgärd föranleda; samt

c) att herr Fürsts motion, n:o 151, icke måtte till någon Riksdagens vidare åtgärd föranleda.

Reservationer hade emellertid afgifvits:

af herr *Lindhagen*, som med instämmande af herrar *Persson* i Tällberg, *Starbäck* och *Neiglick* föreslagit, att Riksdagen i anledning af förevarande tre motioner ville anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes föranstalta en allmän revision af 1901 års lagstiftning rörande ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete och därvid särskildt undersöka, i hvad mån och under hvilka villkor lagstiftningen kunde utsträckas till nya arbetsområden samt borde byggas på principen om försäkringsplikt; samt

beträffande punkt b) i utskottets hemställan af herr *Zetterstrand*, som yrkat, att Riksdagen i anledning af herr Fürsts motion, n:o 84, måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:s anhålla, det Kungl. Maj:t i sammanhang med pågående eller blifvande utredning rörande revision af lagen om ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete täcktes taga i förnyadt öfvervägande, huruvida ifrågavarande lag lämpligen borde grundas på principen om försäkringsplikt.

Efter uppläsandet af utskottets hemställan begärdes ordet af:

Herr Fürst, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Vid afgörandet af denna fråga, som berör olycksfall i arbete, torde först vara skäl att göra klart för sig hvad dessa olycksfall betyda för landet. Till kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik inkom under år 1906 ej mindre än 15,036 anmälningar om inträffade olycksfall bland yrkesarbetare inom de yrken, som äro intagna i ersättningslagen. Dessa anmälningar visade, att under året inträffat ej mindre än 248 olycksfall, som medfört döden, och 1,214 skador, som förorsakat kvarstående men. Man kan med andra ord säga, att bland de kroppsarbetare, som äro sysselsatta inom de yrken, som redan nu hänföras under ersättningslagen, dö hvarje år genom olycksfall i arbete flera arbetare, än denna kammare har ledamöter, och skadas ett större antal arbetare, än hvad som finnes innevånare i en medelstor stad i Sverige, t. ex. Kalmar.

När denna lag antogs, framhölls det, att den var afsedd att bereda ersättning åt arbetare speciellt inom de farligare yrkena. Men vi hörde häromdagen, när frågan om lag angående ersättning till fiskare eller fiskareförsäkring var under debatt, hur det framhölls, att det fanns ett yrke, som ansågs vara det farligaste af alla, nämligen sjöfolkets, hvars utöfvare ännu ej kommit i åtnjutande af något skydd genom en ersättningslag.

Vår officiella statistik säger också en hel del härvidlag. År 1905 angifvas de skador, som träffat arbetare, hvilka blifvit intagna å lasarett eller sjukstugor, till 5,559 stycken, och dessa voro så fördelade, att på jordbruket kommo 2,379 stycken, medan på industrien föllo 2,125 stycken, på byggnadsverksamheten 658 stycken och på trafikväsendet 397 stycken. Det framgår af dessa siffror, att lagens angifna mål ej vunnits i hvad beträffar att bringa ersättning åt arbetarne inom de farligare yrkena. Och det är just dessa här omnämnda kroppsarbetare inom jordbruket och sjöfarten, men äfven inom handel och med handel förenade lagerlokaler, som den nya lagen eller ändringen i den nu gällande lagen skulle bereda ersättning vid olycksfall i arbetet.

Jag får emellertid erkänna, att en sådan vidgning af lagen, att den skulle omfatta alla kroppsarbetare, äfven skulle förefalla mig betänklig, om man nämligen kvarhölle nuvarande lags princip eller ersättningsplikt och ej utbytte densamma mot försäkringsplikt. Vid bibehållande af principen om ersättningsplikt uppstå en hel del olägenheter och risker för såväl arbetsgifvare som arbetare. För en större och välsituerad arbetsgifvare är nog risken lika stor antingen ersättningslagen är fotad på principen om ersättningsplikt eller försäkringsplikt, men helt annat är förhållandet beträffande mindre arbetsgifvare. Dessa skulle säkerligen vid en vidgning af lagen blifva flertalet, och man skulle tvingas att taga hänsyn till dem. För dessa smärre arbetsgifvare är försäkring nödvändig, ty ett enda svårare olycksfall kan på dem verka ruinerande, då ett olycksfall, vid fullständig invaliditet för arbetaren, motsvarar ett kapitalvärde af 4—5,000 kronor eller än högre belopp. För arbetaren är risken naturligtvis uppenbar, om arbetsgifvaren ej är solvent.

*Angående
ersättning för
skada genom
olycksfall i
arbete.
(Forts.)*

Angående
ersättning för
skada genom
olycksfall i
arbete.
(Forts.)

Vid införandet af principen om försäkringsplikt blir förhållandet annorlunda. Arbetsgifvaren har här endast en årlig premie att bära, och en större kapitalutbetalning hotar ej, och arbetaren får alltid sin ersättning tillmätt af fullt opartiska personer. Jag tänker mig naturligtvis, att genomförandet af försäkringsplikten äfven skulle innebära, att försäkringen måste afslutas i riksförsäkringsanstalten eller i en gemensamt med denna anstalt arbetande ortsanstalt. Ty enhetlighet vid bedömandet af de olika skadorna är naturligtvis nödvändig för att åstadkomma lika ersättningar till alla. Man skulle vid sådant förhållande vinna, att premierna kunde uttagas i efterskott, så att en arbetsgifvarens försummelse att i rätt tid inbetala desamma ej inverkade på arbetarnes rätt till ersättning, hvarjämte man skulle vinna, att premierna kunde bli så låga som möjligt.

Det har angående premierna anförts flera anmärkningar gentemot riksförsäkringsanstalten, och äfven den ärade motionär, som i denna fråga sträfvar till samma mål som jag, har i sin motion rörande riksförsäkringsanstalten sagt, att den »märkvärdigt nog oakadt stora anslag till förvaltningskostnaderna i allmänhet hade de dyraste premierna», samt vidare att riksförsäkringsanstalten borde genom praktisk ombudsverksamhet och genom anlåtande af arbetsgifvareorganisationernas förmedling söka göra det lättare för arbetsgifvarna att avsluta försäkringar. Då jag tror, att en stor del personer hylla samma åsikt, som den ärade motionären här uttalat, anser jag mig böra söka undanröja det missförstånd, hvarpå den är grundad, enär en rätt uppfattning om riksförsäkringsanstaltens nuvarande verksamhet synes vara ett villkor för bedömandet af och afgifvandet af votum i denna fråga samt dessutom därför, att, om ett sådant uttalande får stå oemotsagdt, detta kan menligt inverka på anstaltens verksamhet.

Vid en jämförelse mellan olika bolags försäkringspremier är det naturligtvis nödvändigt att i första hand taga reda på försäkringsvillkoren och försäkringsgrunderna, så att man vet hvad man bjudes. Ett bolag kan vara fotadt på ömsesidighetsprincipen, så att om premierna ej räcka till att täcka utbetalningarna, kan uttaxering äga rum, medan riksförsäkringsanstalten måste räkna med fasta premier utan rätt till någon uttaxering. Därför bör riksförsäkringsanstalten vid bestämmandet af premiernas storlek fara varsamt fram, så att statsverket ej åsamkas någon förlust. Därtill kommer ju äfven, att medan de enskilda bolagen kunna välja sina försäkringstagare, så är riksförsäkringsanstalten nödgad att taga de arbetsgifvare, som anmäla sig till erhållande af försäkringar. Därigenom kan riksförsäkringsanstalten bli sämre ställd än enskilda bolag.

Emellertid synes ju tydligt, om man betraktar riksförsäkringsanstaltens säkerhetsfonder, att försäkringspremierna icke varit för högt satta. Enligt uppgift, som jag erhållit, har riksförsäkringsanstaltens säkerhetsfond, d. v. s. vinst å premier, visat ett öfverskott af för år 1903 48,172 kronor, år 1904 35,598 kronor, år 1905 42,033 kronor och år 1906 21,025 kronor, eller tillsammans 146,828 kronor. Samtliga dessa belopp skulle vid en eventuell massolycka sopats bort.

Hvad för öfrigt riksförsäkringsanstaltens premier beträffar, är det icke alltid dessa åro för höga, hvarpå jag skall lämna exempel. Jag besökte för kort tid sedan en mindre såg och kvarn, där ett olycksfall

inträffat. Den skadade arbetaren var försäkrad i ett enskildt bolag, arbetsgifvaren betalade premien med 24 kr. pr årsarbetare inom sägen och 13 inom kvarnen. Premien utgick såväl för lagförsäkring som för karenstiden och för ersättning för olycksfall utom arbetet, där försäkringsbeloppet var 1,000 kr. vid dödsfall och 2,000 kr. vid invaliditet. Då nu arbetsgifvaren sysselsatte en person vid kvarnen och en i sägen, var medelpremien 18,50 pr årsarbetare. Då uppstår frågan: hur stor är premien i riksförsäkringsanstalten för kombinerad sag och kvarn? Den är för lagförsäkring 7,50 kr., för karenstiden 2,05 kr. och för ersättning utom arbetet 1 kr. eller tillhoppa 10,55 kr., således ett betydligt lägre belopp än det enskilda bolagets premier. Ofta kan det nog hända, att riksförsäkringsanstaltens premier visa sig vid första påseendet höga, men detta kan också bero på de grunder, efter hvilka ersättning beräknas. Jag har en del papper här, som visa, hur olika ersättningarna kunna beräknas. Vid ett tillfälle, i en mekanisk verkstad, hade en arbetare fått högra handens lång- och lillfinger afhuggna, och det enskilda bolaget uppskattade denna invaliditet till 25 %, medan den i riksförsäkringsanstalten belöpte sig till 30%. Skillnaden var sålunda 5%. Vid en annan fabrik hade en arbetare fått vänstra handen amputerad och skadat båda öronen. Det enskilda bolaget uppskattade skadan till 60 %, riksförsäkringsanstalten till 66 $\frac{2}{3}$ %. Vid en annan fabrik hade en arbetare fått sitt öga skadadt, så att dess normala synförmåga blef nedsatt till 0,5, hvarjämte samsyn mellan ögonen saknades. Bedömandet af skadan hänsköts till riksförsäkringsanstalten. Bolaget hade erbjudit 10 %, riksförsäkringsanstalten höjde siffran till 12 %. I en annan fabrik blef en pojke skadad under arbetet, högra armen afslets. Det bolag, där han var försäkrad, ansåg, att en viss värdslöshet från gossens sida gjort sig gällande, och bjöd en summa af 500 kr. i ett för allt. Vid process, som anhängiggjordes, förliktes parterna och hänsköto frågan om storleken af ersättningsbeloppet till riksförsäkringsanstaltens pröfning. Denna värderade skadan till 70 % eller ett kapitalvärde af 4,600 kr., sålunda betydligt mera än hvad bolaget erbjudit.

Enligt 1901 års lag skall lifränta utgå till skadad arbetare och får icke utbytas mot kapital, såframt den icke understiger 45 kr. Men lagen lägger icke hinder i vägen för att ersättning till änka eller minderåriga omvandlas till kapitalutbetalning. I allmänhet torde det nog vara förhållandet, att det kapitalvärde, som utbetalas, motsvarar lifräntans kapitalvärde, men det är icke säkert, att så alltid blir förhållandet. Afspisas en 25-årig änka med ett kapital på 700 kr., så uppstår en vinst af 1,500 kr. för bolaget.

Rörande det af motionären omnämnda förhållandet, att riksförsäkringsanstalten borde sättas i förbindelse med arbetsgifvaresammanslutningar, har riksförsäkringsanstalten nyligen gjort ett sådant försök, men med resultat, som herrarna torde sett i dagspressen.

Som skäl för försäkringspliktens införande vill jag framhålla ännu ett par förhållanden. När staten har fastslagit, att arbetare, som skadas inom ett yrke, skall komma i åtnjutande af viss ersättning, så synes det mig äfven åligga staten att se till, att denna ersättning också kommer arbetaren till godo, men som förhållandena nu äro, sker det

*Angående
ersättning för
skada genom
olycksfall i
arbete.
(Forts.)*

*Angående
ersättning för
skada genom
olycksfall i
arbete.
(Forts.)*

icke alltid. Men detta skulle gifvet bli fallet, om försäkringsplikt infördes.

Ett annat skäl är den långa tid, som enligt nuvarande lag kan åtgå, innan ersättningsberättigad arbetare utfår försäkringsbeloppet, såframt tvist därom anhängiggöres till domstol.

År 1901 dog en arbetare vid statens järnvägars verkstäder under arbete. Hans änka nekades ersättning af järnvägsstyrelsen och måste söka rätt hos domstol. Först år 1907, således efter 6 års förlopp, föll högsta domstolens utslag, hvarigenom änkan erhöll 700 kr. årligen för sig och sina minderåriga barn.

När man talar om att utsträcka ersättningslagens verksamhetsområde, må man erinra sig, att det hufvudsakligen är fråga om att genom särskild lag reglera ersättningen inom de nya yrken, som man anser böra införas under lagen, ty redan nu kan arbetsgifvare inom yrken, som ligga utom lagen, i vissa fall ådömas ersättningsskyldighet. År 1898 hade en landtbrukare i Blekinge låtit en pojke köra ett tröskverk och anvisat honom plats på en plattform öfver tröskverket. Pojken förlorade ena foten mellan växelhjulen, och då arbetsgifvaren icke utbetalade ersättning, anhängiggjordes rättegång. Häradsrätten dömde arbetsgifvaren-landtbrukaren att, därför att han anvisat pojken en bestämd plats och plattformen icke täckte båda kugghjulen, och trots det pojken ansågs ha varit i viss mån oförsiktig, likväl utbetala till pojken dels 100 kr. för en konstgjord fot och dels för minskad arbetsförmåga 75 kr. årligen, så länge han lefde. Hofrätten fann icke skäl göra ändring i detta häradsrättens beslut, som fastställdes af högsta domstolen år 1902. Vi se sålunda, att äfven jordbruksnäringens idkare icke helt och hållet äro fritagna från ersättningsskyldighet till arbetare.

Utskottet har som hufvudsakligt skäl för att afstyrka motionen anfört, att den ifrågavarande principen om ersättningsplikt visserligen kan vara befogad och möjligen en gång i framtiden bör vinna tillämpning på detta lagstiftningsområde, men anser, att den icke *nu* bör bringas på tal, då ifrågavarande lagstiftning är under revision. Ja, just detta senare synes mig snarare vara ett motiv för att upptaga denna fråga om principen vid ersättning, alltså utbytande af ersättningsskyldighet mot försäkringsplikt.

Af det jag här anfört synes det mig framgå, att såväl sakliga förhållanden som äfven det allmänna rättsmedvetandet torde fordra, att alla kroppsarbetare skola äga rätt till ersättning genom lag och att en utvidgning af lagens verksamhetsområde till alla kroppsarbetare icke gärna låter sig genomföras utan stora vanskligheter, såvida icke lagen fotas på försäkringspliktens grund, en princip, som kammaren år 1898 uttalat sig för. Rörande de af mig i särskild motion gjorda öfriga yrkanden berörande andra delar af ersättningslagen, så ha, genom riks-försäkringsanstaltens till Kungl. Maj:t i år afgifna yttrande rörande revidering af ersättningslagen, dessa frågor kommit under Kungl. Maj:ts ompröfning, och jag har därvid endast att uttala den förhoppning, att Kungl. Maj:t ville, i samband med det utarbetande af ny sjukkasselag, som f. n. genom särskilda kommitterade pågår, äfven taga i öfvervägande den af mig föreslagna väg till ordnande af riks-försäkringsanstaltens och sjukförsäkringens inbördes förhållande

hvad beträffar sådana från olycksfall i arbete härrörande skador, som äro af öfvergående natur.

Af hvad jag nu anfört framgår, att jag kommer att yrka bifall till den af herr Lindhagen m. fl. afgifna reservationen.

*Angående
ersättning för
skada genom
olycksfall i
arbete.
(Forts.)*

Herr Thylander: Herr talman! I sin motion n:o 84 ifrågasätter herr Fürst lämpligheten af att ersättning för öfvergående skada sammanføres med sjukdomsersättning, behandlas i samband därmed och bortføres från riks försäkringsanstalten.

Riksförsäkringsanstalten har i år till Kungl. Maj:t inlämnat ett utlåtande, föranlett däraf, att dåvarande statsrådet och chefen för civildepartementet den 22 januari 1907 af förekommen anledning funnit det böra närmare utredas, huruvida med hänsyn till den numera vunna erfarenheten rörande tillämpningen af verkningarna af lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete den 5 juli 1901 bestämmelserna i samma lag kunde vara ändamålsenliga och lämpade efter behofven. Riksförsäkringsanstalten har i detta utlåtande ägnat något mera än två sidor åt samma fråga, som herr Fürst framlagt och som äsyftar åstadkommande af samarbete mellan sjukförsäkringsanstalten och riks försäkringsanstalten med den skillnad mellan riks försäkringsanstaltens och herr Fürsts resonemang, att riks försäkringsanstalten begränsar sig därtill, att den vill, att sjukförsäkringsanstalten skola öfvertaga den del af olycksfallsersättningen, som faller under karenstiden. Som vi veta, finnes i olycksfallsersättningslagen karenstiden bestämd till 60 dagar. Det nämndes i Riksdagens Andra Kammare redan då frågan gällde denna lags antagande, att sjukförsäkringsanstalten skulle kunna fylla ifrågasatt uppgifter under karenstiden. Om man nu tänker hänföra alla olycksfall med öfvergående skada till sjukförsäkringsanstalten utan begränsning, och om man med sådana sjukdomsfall menar dem, som icke föranleda invaliditet eller dödsfall, så skulle det kunna hända, att man belastar sjukförsäkringsanstalten med en tilläggsverksamhet, som de i nuvarande stund icke äro lämpade att utföra, åtminstone icke på långt när alla. Det är mycket olika tider, under hvilka sjukförsäkringsanstalten utbetala sjukhjälp. Dessa tider variera, som jag tror, mellan 70 dagar och 26 veckor; medeltiden kan sägas vara 13 veckor, för hvilka sjukförsäkringsanstalten betala sjukhjälp.

Man kan säga, att eftersom icke något nytt framförts hvarken af herr Fürst eller riks försäkringsanstalten, så skulle sjukförsäkringsanstalten bära denna börda likaväl som de utbetala hjälp för öfriga sjukdomsfall. Ty det är verkligen så, att sjukförsäkringsanstalten för närvarande icke göra skillnad mellan sjukhjälp för sjukdomar till följd af olycksfall och andra sjukdomar. Men då är det oriktigt att särskildt stadga, att dessa sjukdomsfall af öfvergående natur, då sjukdomsfallen räcka längre än karenstiden, skulle hänföras till sjukförsäkringsanstalten. De skulle däri genom med hänsyn till de sjukdomsfall, som taga en tid af 13 veckor och ända upp till sex månader, tvingas in på sidoverksamhet i förhållande till sin nuvarande verksamhet. Jag anser det därför klokast att följa den anvisning, som framställts af riks försäkringsanstalten, att ersättningen för alla sådana sjukdomsfall af öfvergående natur, som falla inom karenstiden, blefve i lag bestämda att hänföras till sjuk-

*Angående
ersättning för
skada genom
olycksfall i
arbete.*

(Forts.)

kasseverksamheten. Jag tror, att sjukkassorna skulle lättare kunna fullgöra sin verksamhet, om detta blefve inryckt i den lag, som vi hoppas snart kommer att bli framlagd på Riksdagens bord.

En annan fråga är, om sjukkassorna redan nu i tillräckligt stor utsträckning skulle kunna fylla den uppgiften. Det kan man ha anledning att tvifla på. Enligt den statistik, som i kommerskollegium uppgjorts för år 1906, funnos 2,169 kassor, med tillsammans 462,954 försäkrade personer. För min del tror jag, att detta antal behöfver nära nog fördubblas, ifall sjukkassorna skola nöjaktigt kunna fylla den uppgift, som blifvit antydd af riksförsäkringsanstalten. Men jag tror, att sjukkassorna rätt snart skulle kunna komma upp till den nivån, att de kunna fylla denna uppgift, ty det pågår för närvarande en liflig verksamhet inom sjukkassorna, och de hafva föresatt sig att åstadkomma en systematisk enhet i sin verksamhet, hvilket anses vara mycket behöfligt, enär det finnes så många olika typer af sjukkassor, och de former, under hvilka de arbeta, äro mycket skiftande. Vid sjukkassekonferensen i Stockholm förlidet år bildades ett förbund, Sveriges sjukkasseförbund, som antog en organisationsplan. Lyckas sjukkassorna att utföra den planen, så är det min öfvertygelse, att de skulle kunna komma därhän mycket snart, att de kunna fylla en sådan uppgift, som riksförsäkringsanstalten antydt. Men om de skola lyckas, det beror i väsentlig mån på det stöd, som kassorna kunna få af statsmakterna. Det har förut visats, att lagen af år 1891 varit så bristfällig, att denna lags tillämpning just varit närmaste orsaken till, att så många brister uppstått inom sjukkasseseväsendet. Därför gick också sjukkassekonferensens i Norrköping första önskemål ut på att rikta statsmakternas uppmärksamhet på bristerna i lagen. Man lyckades också intressera vederbörande så, att man hoppades, att en lag i ämnet snart skulle komma fram å Riksdagen bord. I civildepartementet utarbetades förra året ett lagförslag, men det körde fast i högsta domstolen, och resultatet blef, att det hamnade i papperskorgen. Inom sjukkasseverksamheten uppstod vid kändedomen därom en ganska stor missmodighet, ty man tänkte sig stå inför ett fall analogt med det, som inträffade i slutet af 1880-talet och i början af 1890-talet. På 1880-talet hade nämligen den arbetareförsäkringskommitté, som sysslade med arbetareförsäkringsfrågan, också tagit upp frågan om lagstiftning för sjukkasseverksamheten. 1889 ingafs till Kungl. Maj:t ett förslag till lag om sådana kassor. Förslaget kom till högsta domstolen, men förmådde icke genomgå dess skärself. Och följden däraf blef ingenting annat än 1891 års lag. Nu fruktade man, att följden af att förra årets lagförslag fastnat i högsta domstolen skulle bli, att något nytt förslag möjligen skulle komma fram, som icke bättre förmår fylla sin uppgift än lagen af år 1891.

Jag hoppas, att det rätt snart kommer att utarbetas ett nytt lagförslag, som så långt görligt är tager hänsyn till de praktiska erfarenheter, som denna verksamhet vunnit under årens lopp och som är så affattadt, att det förmår fylla den brist, som förefinnes i 1891 års lag. En sådan lag tillsammans med det organisationsarbete, som nu pågår inom sjukkasseverksamheten, hoppas jag skall kunna drifva fram

denna verksamhet så, att den kan fylla den uppgift, riksförsäkringsanstalten anser man bör förelägga densamma.

Det finnes ännu en fördel att åberopa, när man studerar de båda riktningar, som här företrädas af herr Furst och riksförsäkringsanstalten. Riksförsäkringsanstalten sätter nämligen i fråga, huruvida icke, för den händelse sjukkaserverksamheten icke skulle kunna tillräckligt fylla ofvannämnda uppgift, riksförsäkringsanstalten skulle i sådana fall kunna meddela försäkring mot olycksfall äfven under karenstiden. Ett sådant tillvägagångssätt bör betraktas såsom varande af öfvergående natur, till dess kassorna kommit därhän, att de kunna fylla den uppgift, de böra fylla.

Herr Furst har i sin motion n:o 84 ansett att det arbete, som på grund af ifrågakvarande olycksfall skulle läggas på sjukkassorna, borde medföra, att de ställdes på obligatorisk grundval. Han yttrar:

»Mot de svårigheter, som således möta såväl arbetare som arbetsgivare, erbjuder emellertid den obligatoriska försäkringen ett säkert skydd, och sammanhänga frågorna om giltighetsområdets utsträckande till alla arbetare och om obligatorisk försäkringsplikt för alla arbetsgivare så nära med hvarandra, att jag anser dem endast böra och kunna lösas gemensamt.»

Är det då meningen, att denna tvångsförsäkring eller obligatoriska försäkring, som här ifrågasatts, skulle hänföras uteslutande till olycksfallsförsäkringen eller också sjukdomsförsäkringen. I förra fallet vågar jag för min del för närvarande icke fälla något omdöme, huru det skulle komma att ställa sig, om sjukkassorna skulle ha två olika grenar inom sin verksamhet, den ena grundad på frivillig, den andra på obligatorisk försäkring. Det torde väl hända, att man kunde utarbeta något förslag i den riktningen, som skulle vara lämpligt. Men jag vågar tro, att om man i detta nu antog ett sådant förslag, att det skulle bli obligatorisk försäkring både inom sjukkassorna och i försäkringen mot olycksfall, så skulle det betydligt försvåra sjukkassornas verksamhet. Sjukassorna ha nämligen vant sig vid den frivilliga rörelsen, och detta har framkallat en verksamhet, som icke är värd att strypas, därigenom att man inför en ny och främmande princip i sjukkassornas verksamhet. Jag tror, att det skulle lända till skada, om lagstiftningen blefve sådan, att sjukassorna skulle tvingas att ställa sig på obligatorisk grundval och öfvergifva den frivillighet, som de nu ha.

För att visa den ypperliga ställning, som sjukassorna under årens lopp tillkämpat sig, och den förträffliga byggnad, de byggt upp, skall jag anföra några siffror, som visa, huru det verkligen är. Jag har nyss talat om huru många sjukförsäkrade funnos i Sverige vid 1906 års slut. Delägarne i dessa kassor hade under år 1906 inbetalt i afgifter och bidrag, hvori icke äro inberäknade inträdesavgifter, 4,477,994 kronor 34 öre. Utgifterna under året till sjuka och till begravningshjälp uppgingo till 2,024,148 kronor 68 öre. Den behållning, som kassorna hade vid 1906 års slut, sedan alla skulder voro betalda, uppgick till sammanlagt 8,948,997 kronor 62 öre. Behållningen uppgick pr hvarje försäkrad person till 18 kronor 62 öre.

*Angående
ersättning för
skada genom
olycksfall i
arbete.
(Forts.)*

*Angående
ersättning för
skada genom
olycksfall i
arbete.*

(Forts.)

Det är att märka, att största delen af dessa summor äro samman- sparade ur småfolkets fickor; visserligen kommer en del från medel- klassen, men största delen kommer dock från småfolket. Det är akt- ningsvärda summor, som hopsparats. Därtill kommer det, att dessa kassor förvaltas synnerligen väl, och det har i sjukkassorna pågått öfning i att sköta om sjuka, hvilket inger aktning för dessa kassor. Det vore därför synd att nu i sjukkasseverksamheten införa en ny princip på obligatorisk grundval. Jag är lifligt öfvertygad, att en sådan lag skulle på något sätt verka hämmande på verksamheten.

Om emellertid utvecklingen af sjukkasselagstiftningen fortgår så, att vi nästa år få lagen för sjukkassorna så ordnad, att den stöder kassorna i deras verksamhet, så att ej som nu uppmuntran gifves till bildande af en mängd små kassor i landet, då komma kassorna snart dit, att de kunna arbeta hand i hand med riks försäkringsanstalten, i hvad det beträffar olycksfallsförsäkringar, och då kunde man kanske tänka på att hänföra de kortare olycksfallen till sjukkasseverksam- heten. Det är också af en viss betydelse, att man kommer in i ett sådant stadium, ty man har i länder, där man kommit längre än vi i social lagstiftning angående försäkringsverksamheten, tillämpat prin- cipen att sammanföra sjukkasseverksamheten med olycksfallsförsäk- ringsverksamheten. Jag har här en promemoria, som uppgjorts i riks försäkringsanstalten och som visar, hur det är i det land, där man kommit längst i den vägen, nämligen i Ungern. Där antogs för lidet år den 1 juli en lag, enligt hvilken den försäkrade arbetaren vid sjuk- dom åtnjuter ersättning för läkarebehandling i högst 20 veckor, me- dicin, bad, bandage och dylikt, som glasögon, kryckor, bräckband, uti 20 veckor; sjukhjälp (halfva dagslönen) från första dagen, om sjuk- domen varar öfver 3 dagar, uti 20 veckor. Vid olycksfall åtnjuter den försäkrade arbetaren ersättning för: läkarebehandling, medicin, bad etc., (= sjukdomsersättning) från och med 71:sta dagen efter olycksfallet; sjukhjälp eller lifränta (60 % af den skadades dagsinkomst) så länge den skadade är till arbete oförmögen, räknadt från och med 71:sta dagen efter olycksfallet; vid delvis arbetsförmåga utgår ersätt- ningen i proportion därefter.

Det torde här behöfva anmärkas, att man i Ungern har försäk- ringsplikt; där är nämligen såväl sjukkasse- som olycksfallsförsäkring obligatorisk. Vidare kan framhållas det, att man i Österrike och Tyskland för närvarande är sysselsatt med att uppgöra en plan för sjukförsäkring och olycksfallsförsäkring efter samma norm som i den här framlagda promemorian. I Norge har man också tänkt att för- söka sig på att sammanställa arbetet mellan sjukkassorna och riks- försäkringsanstalten på det sättet, att sjukkassorna här också skulle öfvertaga olycksfallen af öfvergående beskaffenhet. Redogörelser finnas också i denna promemoria. Men lagen har ännu ej kommit fram, utan det finnes endast ett förslag, som uppgjorts af en tillsatt kom- mitté. Då den lagen en gång kommer till stånd, och om den kommer att byggas på obligatorisk grundval, så är det min öfvertygelse, att samarbetet mellan sjukkassorna och riks försäkringsanstalten kommer att verka synnerligen godt. Beträffande hvilken ståndpunkt jag skulle intaga till själfva frågan, vill jag framhålla det, att, fast jag för när-

varande anser, att man ej kan påbördja sjukfassorna någon tvångs-försäkring vare sig i olycksfallsafdelningen eller i sjukkasseafdelningen, jag likväl tror liksom utskottet, att den dagen kan komma, när vi äfven här få underkasta oss obligatorisk försäkring för olycksfalls-försäkring. Jag skulle därför anse det lyckligt, om man den dagen, när detta sker, kunde komma dithän, att man visste hvad tvångs-försäkring i sig innebär.

Herr Zetterstrand har också i den reservation, som han bifogat betänkandet, föreslagit en utredning, på hvilket sätt det skulle kunna ordnas, nämligen därigenom att försäkringsplikt infördes i stället för ersättningsplikt. Men om jag yrkar bifall till herr Zetterstrands förslag, så är det ej därför, att jag ställt mig afvisande mot öfriga synpunkter, som motionären framhållit, såsom utsträckning af olycksfalls-försäkringen till andra yrkesgrenar än sådana, som för närvarande få del af densamma. Jag anser, att vi ej böra upptaga det till behandling, därför att jag antager, att Kungl. Maj:t kommer att upptaga den frågan på grund af att riksförsäkringsanstalten på Kungl. Maj:ts order kommit in med ett utlåtande, hvilket i sig innebär samma synpunkter, som förordats af herr Fürst. Därför antager jag, att Kungl. Maj:t ej skall glömma att taga dessa saker i öfvervägande. Jag tror dock, att det är viktigt, att en utredning kommer till stånd, om hvad försäkringsprincipen innebär, hur den verkar i de land, där den genomförs, och hvilka fördelar man har att uppvisa där, samt om dessa fördelar kunna vara af den beskaffenheten, att vi böra släppa det vi ha för närvarande, d. v. s. ersättningsplikt, och införa försäkringsplikt i stället. Det är därför jag vill yrka bifall till herr Zetterstrands reservation.

*Angående
ersättning för
skada genom
olycksfall i
arbete.
(Forts.)*

Herr Wavrinsky i Stockholm: Herr talman! Jag ber att med några ord få understryka hvad den förste talaren hade att meddela med anledning af motionärens, friherre Adelswärd, anmärkning mot riksförsäkringsanstalten. Jag menar nämligen, att det är viktigt, att denna anstalt ej förlorar de sympatier och det förtroende, den förtjänar, genom det ofta upprepade talet om dess för höga premier. Därför ber jag att få se på den saken litet närmare. Det är onekligt, att riksförsäkringsanstalten började med för höga premier, och det är också antagligt, att den därigenom fick mindre anslutning, än man hade väntat. Men det är att märka, att denna anstalt ej var fri att liksom enskilda anstalter ställa sina villkor hur den behagade. Denna riksförsäkringsanstalt var bunden af lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete den 5 juli 1901. Till följd däraf hade den ej rätt — och det ber jag att få särskildt bemärka — att avsluta försäkringar, omfattande ersättning under karenstiden. Den ägde ej heller rätt att avsluta försäkringar mot olycksfall utom arbetet. Dessa omständigheter och flere liknande samt behovet af att från början bygga riksförsäkringsanstalten på fullt solid grund manade anstaltens ledare till särskild försiktighet vid fastställande af premierna, till dess erfarenhet vunnits. Därtill kommer också, att anstalten, då den upprättades, ej förfogade öfver tillräckligt och tillförlitligt statistiskt material. Sedan emellertid ett sådant material samlats, är det

Angående ersättning för skada genom olycksfall i arbete.
(Forts.) att märka, att anstalten redan vid slutet af år 1903 införde en del premienedsättningar. Men för en mera genomgripande revision behöfde den få in en hel del definitiva uppgifter, som berodde på särskilda aftal med försäkringstagarne. Dessa kunde för år 1903 ej vara fullständigt inne, förrän tidigast vid slutet af 1904. Då verkställdes emellertid en genomgående revision af tariffen, så genomgående som kunde anses tillräddig på grund af den erfarenhet, som då vunnits.

Som den förste talaren erinrade om, måste man vid bedömande af riks-försäkringsanstalten fästa afseende vid försäkringsvillkoren och ersättningsgrunderna, ty mot lägre premie svarar i regeln också lägre ersättning. Jag vill erinra om att man ej kan jämföra riks-försäkringsanstalten med ömsesidighetsförsäkringsanstalterna, som bygga sina utbetalningar i nödfall på uttaxering. Den förste talaren erinrade också om och redogjorde för hur stor säkerhetsfonden varit under de år, som gått. Jag vill påpeka, att vid 1906 års slut utgjorde den samlade säkerhetsfonden endast 146,828 kronor, som genom en enda större olycka lätt skulle kunnat gå förlorad. Anstalten måste sätta som sitt hufvudmål, att de försäkrade arbetarne under alla omständigheter få ut sin rätt. Då riks-försäkringsanstalten ej kan, som de enskilda olycksfallsförsäkringsanstalterna göra, inlåta sig på att ackordera om olycksfallsersättningen för att därigenom få billigare uppgörelse, så måste man också vid bedömande af denna anstalt räkna den till godo, att den baserar sin verksamhet på så solid grund som möjligt. Den försiktighet, med hvilken anstalten går fram, anser jag vara förtroendeingifvande, äfven om det med skäl kan sägas, att premierna äro högre, än arbetsgifvarna skulle önska. Anstaltens soliditet, menar jag, måste gå i främsta rummet. Hvad den nu föredragna frågans realitet beträffar, skall jag ej upptaga något af hvad den förste talaren nämnde, emedan jag till största delen instämmer med honom. Jag kan i afseende å de gjorda yrkandena i reservationer likaväl vara med om herr Zetterstrands som herr Lindhagens förslag, då de båda två gå ut på en undersökning och utredning, huruvida och i hvad utsträckning denna lagstiftning kan byggas på principen om försäkringsplikt, hvilken jag anser vara af högsta behof påkallad.

En sådan undersökning bör icke längre uppskjutas.

Men då jag gör detta yrkande, sker det under nödig hänsyn till den storartade, frivilliga sjukkasserörelsen, som nu på grund af intresse från småfolkets sida kommit till stånd. Jag uttrycker således den önskan och förhoppningen, att vid denna utredning all möjlig omsorg måtte egnas frågan, i hvad mån dessa frivilliga krafter fortfarande kunna få ägna sig åt sin uppgift. Jag tror, att alla skäl finnas för att lyssna till de önskemål, som herr Thylander å dessa sjukkassors vägnar anfört, och ber därför att få yrka bifall till herr Lindhagens reservation under betanande af att jag anser det vara i högsta grad önskvärdt, att vid en kommande utredning nödig hänsyn tages till denna storartade verksamhet, som redan vunnit så lysande framgång. Jag yrkar bifall till herr Lindhagens reservation.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Vid denna riksdag hafva motioner väckts af herr Fürst och friherre Adelswärd,

gående ut på ändringar i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete. Alla dessa önskemål äro efter mitt förmenande förtjänta af att allvarligt tagas i öfvervägande. Nu har emellertid, innan utskottet gick att behandla denna fråga, utlåtande afgifvits af riksförsäkringsanstalten rörande vissa ändringar uti ifrågavarande lag. Detta utlåtande omfattar samtliga de frågor, som i motionerna omför-mälas, utom en, nämligen frågan om försäkringsplikt. Enligt mitt förmenande är emellertid frågan om försäkringsplikt af så ofantligt stor betydelse, att det måste ligga denna kammare om hjärtat, att äfven denna fråga måtte tagas under allvarligt öfvervägande, då det är fråga om ändring i olycksfallslagen. Jag vill hänvisa till hvad i denna sak förut förekommit. År 1890 framställdes det första förslaget till denna lag. Detta förslag gick ut på tvångsförsäkring, men afslogs af Riksdagen. Det andra förslaget, som framställdes vid 1895 års riksdag, gick också ut på tvångsförsäkring. År 1898 framställdes för tredje gången ett förslag, gående ut på tvångsförsäkring, och denna gång antog, mina herrar, Andra Kammaren förslaget, men Första Kammaren afslog detsamma. Vid 1900 års riksdag framställdes ett förslag, som sedermera gick igenom, och detta grundade sig på ersättningsplikt. Jag har hela tiden för min del ansett, att försäkringsplikt vore att föredraga, och Andra Kammaren har, som sagdt, äfven ut-talat sig härför. Att man i början drog sig för detta förslag, får ingen undra öfver. Nu har emellertid försäkringslagen kommit till stånd, man har fått riksförsäkringsanstalten, man har fått erfarenhet på detta område, och jag tror, att man nu måste hafva den uppfattningen, att frågan om försäkringsplikt måste komma under öfvervägande. Det är, mina herrar, en fråga af ofantligt stor betydelse, särskildt för landtmännen och mindre industriidkare. I närvarande stund gäller lagen blott de större industrierna, och det kan vara dem tämligen likgiltigt, antingen frågan är om försäkringsplikt eller ersättningsplikt, men om, såsom är ifrågasatt, denna ersättningskyldighet kommer att utsträckas till de mindre industriidkarne och till landtmännen, vill jag påstå, att det är nödvändigt att göra en ändring och öfvergå till principen om försäkringsplikt i stället för ersättningsplikt. Tänken er, mina herrar, att uti en socken en landtman, som har ett hemman af 25,000 kronors taxeringsvärde, råkar ut för att en eller annan af hans tjänare blir skadad och därför får ersätta denne tjänare med 4 å 500 kronor per år. Tro ni icke, att denne landtman kommer att blifva alldeles ruinerad. Hans hemman är måhända intecknadt mycket högt, så att han icke ärligen kan utgifva en ersättning på 4 eller 500 kronor, och ser man saken ur arbetarnes synpunkt, hafva dessa icke heller säkerhet för att utfå denna ersättning. Man talar så ofta om förhållandet mellan arbetarne i industrien och i landtbruket. Jag vill för min del påstå, att en landbruksarbetare i stort sedt har lika god ställning som de i industrien anställda, men i ett hänseende har han det onök-ligen mycket sämre ställdt, nämligen däri, att om någon olycka träffar dem, som äro anställda vid industrien, hafva de på grund af denna ersättningslag i regel sin bärgning, om än knapp, till döddagar, men om en olycka träffar en arbetare i landtbruket, är han i allmänhet hänvisad till fattighuset. Det torde icke kunna bortresoneras, att en

*Angående
ersättning för
skada genom
olycksfall i
arbete.
(Forts.)*

*Angående
ersättning för
skada genom
olycksfall i
arbete.*

(Forts.)

landbruksarbetare har det sämre ställt i detta hänseende. Jag vet särskildt, att en landtmannaförening, Östergötlands eller Södermanlands landtmannaförening eller hvad den nu heter, har uttalat sig för, att man borde försäkra sina arbetare, och jag tror, att det skulle vara lyckligt, om det ginge därhän, att alla landbruksarbetare blefve försäkrade, liksom arbetarne vid de större industrierna. Men det hjälper icke, att man fastställer ersättningsplikt. Ty en dylik plikt blir, såsom jag redan nämnt, ruinerande för den mindre landbrukaren och icke tillfyllestgörande för landbruksarbetaren. Om man däremot stadgar försäkringsplikt, se vi här utaf riks försäkringsanstaltens utlåtande, att det skulle medföra en afgift per år, hvars minimum utgör 3,84 och maximum 5,76 kronor för hvarje person. Detta kunna möjligen de mindre landbrukarne åstadkomma, men de kunna icke betala ersättning, för den händelse en olycka inträffar. Jag tror därför, att det är af ofantligt stor betydelse för de mindre landbrukarne och industriidkarne, att man går öfver från ersättningsplikt till försäkringsplikt. Andra Kammaren har tillföre uttalat sig för detta, och jag anser, att Andra Kammaren nu måste uttala sig i samma riktning. I motiveeringen till sitt utlåtande angifver utskottet, att utskottet anser, att ifrågavarande princip, d. v. s. den om försäkringsplikt, möjligen en gång i framtiden bör vinna tillämpning på ifrågavarande lagstiftningsområde. Men detta är icke tillräckligt, ty när man nu snart nog går att stifta en lag, som utvidgar ersättningsskyldigheten, så måste samtidigt försäkringsplikten komma till stånd. Denna försäkringsplikt är icke så svår som man tänker sig. Om exempelvis en landbrukare i regel har tre arbetare, men under viss tid på året arbetarnes antal uppgår till sex eller sju, betalar han från början afgifter för dessa tre arbetare, men i slutet af året lämnar han en dagsverkslista, utvisande, att medeltalet af arbetare varit fem, och han får då vid slutet af året erlägga tilläggsavgift. Då inträffar det emellertid, att huru många han än haft i sitt arbete, är han dock skyddad, ty riks försäkringsanstalten betalar i så fall ersättning för dessa, och han är fri ifrån hela risken i och genom erläggande af dessa premier. Det borde stå klart för en och hvar, att försäkringsplikt är att föredraga framför ersättningsplikt. I Första Kammaren har, efter hvad jag hört, ett yttrande fällts, gående ut på ett understödande af min reservation, men det har tillbakavisats därmed, att utskottet uttalat, att denna princip möjligen en gång i framtiden bör vinna tillämpning. Man kan emellertid icke vara nöjd med detta, utan har man samma uppfattning som jag i detta fall, bör denna princip så fort som möjligt och på samma gång som ändring i lagen i öfriga delar kommer till stånd äfven vinna tillämpning. Man kan säga, att frågan nu är fallen, men när alla de öfriga frågorna komma under debatt inom regeringen, och Första Kammaren icke ställt sig afvisande i frågan, är det tydligt, att, om Andra Kammaren i detta fall uttalar sin bestämda önskan, markerad genom en votering, regeringen vid bedömande af frågan om ändring i denna lag äfven skall taga hänseende till den fråga, som Andra Kammaren en gång förut omfattat, nämligen den, att försäkringsplikt bör ersätta ersättningsplikt. Jag skulle för min del lika väl kunna vara med om herr Lindhagens som min egen reservation,

och jag får säga, att jag, som frågan nu efter afslaget i Första Kam-
maren ligger, ställer mig tämligen likgiltig, om den ena eller den andra
reservationen antages. Men då jag tror, att just för sjukkasserörelsen
det yrkande, som framstälts i min reservation, har ett visst företräde,
tror jag det måhända vara lämpligare att taga min reservation. Hvad
jag anser vara hufvudvikten i denna fråga är, att Andra Kammaren
enhälligt sluter sig kring det uttalande, att försäkringsplikt bör ha
företräde framför ersättningsplikt.

Jag yrkar bifall till min reservation.

I detta anförande instämde herrar *Mallmin, Ström, Berg* i Staby,
Pehrsson i Österby, *Fornander, Larsson* i Göteborg, *Sundin, Söderberg* i
Hobborn, *Eriksson* i Rödsta, *Olsson* i Heden, *Jonsson* i Lycksele, *Sæden,*
Zimdahl, Nilsson i Bonarp, *Johansson* i Jönköping, *Jeansson* i Kalmar
och *Bosson*.

Herr Lindhagen: Herr talman! Uti föreliggande motioner ha
yrkats två saker, nämligen dels att olycksfallsförsäkring skall utsträckas
till flere arbetsområden och dels att densamma skall grundas på för-
säkringsplikt. Nu har ännu icke från något håll yrkats afslag på
motionärernas framställning, såvidt de innefatta hemställan om att lagen
skall utsträckas till flere arbetsområden, ehuru ett sådant yrkande
längre fram i debatten nog läser komma. Mången torde äfven anse,
att man med ett bifall till herr Zetterstrands reservation ställer sig
mera försiktigt i detta afseende och lättare kommer ifrån tanken att
lagen också måtte utsträckas till andra arbetsområden. Skillnaden
mellan min och herr Zetterstrands reservation är, att i den förra på-
yrkats att vid revision af lagen skall undersökas, i hvad mån och
under hvilka villkor lagstiftningen kan utsträckas äfven till nya arbets-
områden och icke blott frågan om försäkringsplikt. Den enda skill-
naden är sålunda den, att jag föreslagit att Riksdagen uttryckligen
skall uttala sig för att äfven lagen bör utsträckas till nya arbetsområden.

Mot denna hemställan har utskottet och därmed äfven herr Zetter-
strand endast anført, att riksförsäkringsanstalten redan har tagit den
saken under ompröfning, så att det enda nya, som framkommit genom
motionärernas förslag, vore försäkringsplikten. Detta påstående är
emellertid oriktigt så till vida som riksförsäkringsanstalten närmare
angifvit, i hvilka afseenden den anser, att lagen skall utsträckas till
nya arbetsområden, och noga begränsat dessa. Däremot ha motionä-
rerna icke gjort någon begränsning, utan ansett, att det bör tagas
under ompröfning, i huru stor omfattning öfver hufvud lagen skall
kunna utsträckas. Jag vill särskildt fästa uppmärksamheten på, att
så vidt man kan finna af utskottets redogörelse för de olika grupper
af arbetare, till hvilka lagen enligt hvad som ifrågasatts af riksförsäk-
ringsanstalten skulle utsträckas, bland dessa icke förekomma t. ex.
sjömän. Det framhölls härom dagen i kammaren, att rörande sjömäns
försäkring sedan länge ett förslag legat utarbetadt men icke kommit
fram, och nu se vi, att de heller icke blifvit berörda i detta riksför-
säkringsanstaltens förslag.

Härtill kommer vidare, att, då man fordrar försäkringsplikt, detta

*Angående
ersättning för
skada genom
olycksfall i
arbete.
(Forts.)*

Angående
ersättning för
skada genom
olycksfall i
arbete.
(Forts.)

är betingadt just däraf, att lagen skall utsträckas till nya arbetsområden. Man har ju ansett, att med den begränsade omfattning, lagen nu har, det skulle låta sig göra och vara tillräckligt, att den grundades endast på ersättningsplikt för arbetsgifvaren. Det är visserligen klart, att lagen skulle blifva effektivare och för många arbetsgifvare mindre betungande, om den äfven i sin nuvarande omfattning grundade sig på försäkringsplikt, men man har ansett att man kan undvara det i lagens nuvarande omfattning. Men då det gäller att utsträcka lagen till nya arbetsområden, då blir det oundgängligt, enligt alla sakkunniges uppfattning, att införa försäkringsplikt. Det är då påfallande, att om Riksdagen särskildt uttalar sig för att man bör grunda lagen på principen om försäkringsplikt, ligger det nära till hands, och är betingadt af sakens egen natur, att detta yrkande sammankopplas med en framställning, som innefattar att lagen skall utsträckas till nya arbetsområden. Detta är en af anledningarna, hvarför vi sammanställt dessa båda frågor. Den andra är den, att riksförsäkringsanstalten inskränkt antalet nya arbetsområden kanske alltför mycket, och en tredje anledning är, att, då Riksdagen i alla fall skall skriva i en sådan viktig sak, det icke är mer än på sin plats, att Riksdagen uttalar sig om båda de hufvudmoment, som äro i fråga, och icke sticker under stol med det ena därför att riksförsäkringsanstalten nu, ehuru i viss begränsad omfattning, gjort enahanda framställning.

Här har kommit till ännu en sak, nämligen sjukkassornas ställning. Af herr Thylanders anförande och af hans slutytyrkande, som utmynnade i hemställan om bifall till herr Zetterstrands reservation, kunde man förstå, att det frivilliga sjukkasseväsendet hyser en viss räddhåga för att man genom att alltför mycket ingå på det förevarande ämnet skall kunna komma dess intressen för nära och möjligen rubba en organisation, som varit för denna verksamhet lyckosam. Nu är jag icke tillräckligt sakkunnig på detta område för att på något sätt kunna inlåta mig härpå, men jag vill gärna medgifva och tro, att herr Thylander har visst fog för sin uppfattning. Detta är dock en fråga, som både utskottet och alla reservanterna helt och hållet lämnat å sido. Utskottet säger, att den saken kommer nog att vinna beaktande, till den kraft och verkan det hafva kan, i sammanhang med en blifvande utredning, som utskottet icke inlåter sig på; reservanterna Lindhagen m. fl. säga, att det icke är värdt att Riksdagen tar ställning till denna fråga för närvarande, utan att den bör öfverlämnas till en blifvande utredning, och herr Zetterstrand tiger aldeles om saken, hvilket väl betyder, att han i den punkten är öfverens med utskottet. I herr Fürsts motion finnes en antydning om saken, men den beröres icke vare sig i utskottets utlåtande eller af herr Lindhagen m. fl. och ej heller af herr Zetterstrand. När man som herr Thylander tror, att man kan undkomma faran genom att yrka bifall till herr Zetterstrands reservation, så betyder det, att herr Thylander anser denna fråga så farlig för sjukkassorna, att Riksdagen icke bör uttala sig om att utsträcka lagen till nya arbetsområden, ty bara man gör något sådant, kan sjukkasseväsendet komma i fara. Så ömtåligt får sjukkasseväsendet väl ändå icke vara, att det icke på något sätt ens diskussionsvis vill bli inblandadt i denna sak, och har det en solid basis och en god fram-

tid så försvarar det sig själft och vinner på att komma under öfvervägande i sammanhang med den andra frågan. Med andra ord, herr Thylander måtte alldeles ha missuppfattat reservationerna, då han tror, att i detta afseende det är någon skillnad mellan herr Zetterstrand och de andra reservanterna. Han tror, att sjukkasseväsendet bara genom att sticka hufvudet under vingen kan rädda sig undan faror, som antingen icke alls förefinnas eller, om de förefinnas, komma att drabba sjukkasseväsendet lika fullt, hur det än ställer sig. Allra minst är lämpligt, synes det mig, att från det hållet påyrka, att Riksdagen icke skall uttala sig för lagens utsträckning till nya arbetsområden, hvilket dock, man må säga hvad man vill, är hufvudsaken i ämnet. Därnäst kommer ju försäkringsplikten eller den metod man skall tillämpa. Af dessa skäl, herr talman, anser jag, att Riksdagen bör skriva så som vi i vår reservation föreslagit och yrkar jag därför bifall till densamma.

Angående ersättning för skada genom olycksfall i arbete.
(Forts.)

Med herr Lindhagen förenade sig herrar *Söderbergh* i Karlshamn, *Beckman* i Djursholm, *Anderson* i Baggböle, *Kvarnzelius*, *Karlsson* i Fjäl och *Lundström*.

Herr vice talmannen: Herr talman! Det har hittills icke sagts något ord till försvar för utskottets utlåtande, och likväl tycker jag, att utskottet så bra motiverat sin framställning, att det förtjänade åtminstone så mycket uppmuntran, att någon vid detta tillfälle uppträdde på utskottets sida. Härmed vill jag icke hafva sagt, att jag underkänner allt i motionärernas framställning. Tvärtom får jag uttala, att jag är fullt öfvertygad därom, att vissa af motionärerna berörda förhållanden måste ordnas under den närmaste framtiden. Men därifrån och till att nu, såsom reservanterna föreslå, skriva till Kungl. Maj:t är dock ett bra nog stort steg. Utskottet framhåller ju här, hurusom på initiativ af Kungl. Maj:t under början af sistlidet är riks-försäkringsanstalten fick i uppdrag att verkställa utredning rörande just de frågor, som i motionärernas framställning afsetts. Det utlåtande, som riks-försäkringsanstalten på grund af detta uppdrag afgifvit, har inkommit till Kungl. Maj:t så nyligen som den 10 sistlidne januari. I detta utlåtande har riks-försäkringsanstalten behandlat de frågor, som motionärerna velat framhålla. Beträffande spørsmålet om lämpligheten där-af, att ersättning för öfvergående skada sammanföres med sjukdoms-ersättning, behandlas i samband därmed och bortföres från riks-försäkringsanstalten, har anstalten gjort särskildt uttalande, äfvenså rörande hvad herr Furst i sin motion, n:o 84, ifrågasatt, nämligen att försäkringsplikt skulle åläggas alla arbetsgifvare, således äfven jordbrukets. I frågan om lifräntebeloppens storlek vid invaliditet och dödsfall, har likaledes riks-försäkringsanstalten haft ett bestämdt uttalande. Utskottet säger därom: »I frågans förra del, nämligen beträffande lifräntebeloppens ökning för att bringa dem att motsvara den skadades eller de efterlevandes mätliga lefnadskostnader, har ämbetsverket jämväl framlagt positiva förslag.» Hvad slutligen beträffar ersättningsgrundande på arbetsförtjänstens storlek, har öfverdirektören i riks-försäkringsanstalten i en afgifven reservation anfört, att enligt hans åsikt riks-försäkringsanstalten bort föreslå, att ersättningen i anledning af skada

Angående
ersättning
för skada
genom
olycksfall
i arbete.

till följd af olycksfall i arbete ställdes i beroende af den skadade arbetarens arbetsförtjänst. Således har Kungl. Maj:t, dels genom riks-försäkringsanstaltens utlåtande, dels genom den reservation, som är bifogad utlåtandet, fått sin uppmärksamhet fäst på alla de spörsmål motionärerna framställa.

(Forts.)

Hvarken af motionärerna, reservanterna eller under debatten här i dag har talats något om den frågan, huruvida premierna skola fördelas på arbetsgifvaren och arbetstagaren, eller det är meningen, att arbetsgifvaren skall ensam betala dem. Jag erkänner villigt, att det icke är någon stor fråga, men det är i allt fall en sak, som hör till ämnet, och jag vill blott uttala, att det synes anmärkningsvärdt att ingenting härom blifvit nämndt. Jag tror, att det föreligger sådana skäl för utskottets afstyrkande hemställan, att man hellre bör bifalla den än att bifalla t. ex. herr Zetterstrands reservation. Men jag vet mycket väl, att, när man kommer i farten med att skriva till Kungl. Maj:t, man har svårt för att upphöra. Huru liten anledningen än må vara, är man genast färdig med att aflåta en skrifvelse. Därför har jag icke något hopp om att kammaren skall bifalla mitt yrkande, hvilket icke kan blifva annat än på bifall till utskottets hemställan på de skäl, jag nu i kort-het haft äran anföra.

Herr Vennersten: Herr talman, mina herrar! Den förste ärade talaren vände sig mot ett uttryck i friherre Adelswärds motion, däri uttalas förväning öfver att riks-försäkringsanstaltens premier vore de dyraste af alla. Det synes mig, som om det vore oklokt att undan-skjuta denna sak på sådant sätt eller rättare sagdt på de skäl, som den nämnde ärade talaren förebragte. Missnöjet finnes ändå kvar, och det är nog bäst, att vi gå till botten af saken och se till, på hvad sätt man må kunna undanröja det.

Frågar man sig då, hvaraf detta missnöje kommer, så är det nog för dem, som en längre följd af år och långt före olycksfallsersättnings-lagens tillkomst haft arbetare försäkrade, icke svårt att finna, att klagomålen ofta äro berättigade. Om man för en viss industri undersöker, huru utgifterna skulle hafva ställt sig, därest försäkringslagen varit gällande under ett 20-tal år, så finner man ofta nog, att de premier, som riks-försäkringsanstalten beräknar, äro alldeles för höga. Jag kan fram-draga ett exempel, som bevisar detta.

I den stad, jag har äran representera, finnes en arbetsgifvarnes privata olycksfallsförsäkringsförening. Denna förening har visserligen endast existerat i fem år, men under dessa fem år har man betalat sammanlagdt 3 års premier efter samma beräkningsgrund, som i riks-försäkringsanstalten gällde vid tiden för föreningens stiftande och beräknades såsom specialpremier för de ifrågavarande särskilda fabrikerne. Dessutom har en extra uttaxering af $\frac{2}{3}$ årspremie ägt rum. Alltså har man under fem år betalat 3 $\frac{2}{3}$ årspremier enligt riks-försäkrings-anstaltens tariff.

Nu kan man ju säga, att fem år är för kort tid för att bedöma, huruvida premierna varit tillräckliga eller ej. Men vi hafva, såsom jag nyss nämnde, en vida längre erfarenhet att bygga på, och denna erfarenhet går minst 20 år tillbaka i tiden.

Om nu i detta ögonblick föreningen upplöstes, skulle af de inbetalda premierna finnas kvar ungefär $\frac{3}{4}$ att utdelas bland föreningens ledamöter. Alltså skulle man med ett års premie hafva täckt alla utgifter för 5 år.

Det är naturligt, att vid sådant förhållande stämningen bland många arbetsgifvare är afvog mot riks försäkringsanstaltens premiesystem. Jag vill icke uttala mig om, huruvida en radikal förändring i detta system är möjlig. Men hvad jag skulle vilja framhålla, är, att det enligt mitt förmenande vore till nytta, om dessa privata föreningar fortfarande finge äga bestånd, naturligtvis under den förutsättning, att de arbetade på ett för de ersättningsberättigade fullt betryggande sätt.

Om man så ordnar saken, om under den blifvande utredningen dessa förhållanden beaktas, är det min öfvertygelse, att missnöjet så småningom skall försvinna, och jag tror, att riks försäkringsanstaltens ledande män själfve skola vara de första att erkänna, att en sådan privat verksamhet har varit till gagn för hela olycksfallsförsäkringsrörelsen.

Jag har velat framhålla detta, då nu tydligen en revision kommer till stånd. Och jag skulle vara tacksam, om de synpunkter, som jag här tillåtit mig framhålla, blefve beaktade.

Jag är viss om att den privata försäkringsverksamheten skulle såsom all konkurrens visa sig nyttig och föranleda, att vi fortare lärde oss, huru vi bäst böra ordna vårt premiesystem. Den skall säkerligen också bidraga till att minska motståndet mot en ytterligare utvidgning af olycksfallsförsäkringstvånget, därigenom att man blir i tillfälle att ordna det så billigt som möjligt.

Det finnes en annan synpunkt, som visserligen icke är så viktig, men dock har sitt berättigande. Det är önskvärdheten af att de fonder, som samlas på de skilda orterna, komma rörelsen på dessa orter till godo i stället för att samlas här uppe i Stockholm, där rörelsen åtminstone på de ifrågavarande platserna har mycket litet gagn af dem.

I själfva saken ansluter jag mig för öfrigt obetingadt till försäkringsplikten såsom varande i allo mera tillfredsställande än ersättningsplikten, och af denna anledning ber jag också, herr talman, att få yrka bifall till herr Zetterstrands reservation.

Häruti instämde herrar *Wacvinsky* i Saltsjöbaden och *Juhlin*.

Herr Thylander: Herr talman! Efter den utgång, som frågan i dag fått i Första Kammaren, hyser jag icke alls någon fruktan för verkan af den lagstiftning rörande sjukkassor, som är å bane, ty det kan alls icke komma i fråga, att hvad som kommer att beslutas i Andra Kammaren kan blifva ett riksdagsbeslut. Men om jag antager, att både Första och Andra Kammaren hade bifallit herr Lindhagens reservation, hvad hade då inträffat? Då hade vi godkänt de två synpunkter, som äro framhållna i reservationen, den om försäkringsplikt och den om vidgad tillämpning af ifrågavarande lagstiftning. Man skulle sedermera lägga olycksfallen af öfvergående natur på sjukkassorna och det frågas därvid: hur långt skulle man sträcka begreppet öfvergående natur? Skulle det begränsas till karenstiden eller skulle det

*Angående
ersättning
för skada
genom
olycksfall
i arbete.*
(Forts.)

*Angående
ersättning för
skada genom
olycksfall i
arbete.*
(Forts.)

vara fråga om alla olycksfall som icke förorsaka invaliditet eller dödsfall? Beträffande den senare möjligheten vet jag, att det finnes olycksfall, hvilkas verkningar, ehuru af öfvergående natur, sträckt sig ända till 8 å 9 månader. Men dessa olycksfall skulle då öfverlämnas till sjukkassorna, och man skulle beträffande dem föreskrifva försäkring i sjukkassa. Därvid skulle ett af de två inträffa: antingen skulle sjuk-kasseförsäkringen öfverflyttas till området för frivillig försäkring — den princip, som redan nu gäller — eller också skulle i sjukkasselagen två riktningar vinna insteg, af hvilka den ena ginge ut på obligatorisk försäkringsplikt och den andra på frivillig försäkring. Jag hemställer, om man icke kan hysa fruktan för att, om dessa två principer för- enas, detta skulle förrycka sjukkasseverksamheten och försvåra arbetet för dessa?

Om Andra Kammaren fattar det ena eller det andra beslutet, betyder i realiteten ingenting. Kungl. Maj:t kommer ändå att upptaga frågan till behandling, ty den är berörd i det utlåtande, som ingifvits till Kungl. Maj:t. Detta kommer icke att förrycka sjukkasseverksamheten. Men om herr Zetterstrands reservation bifalles, menar jag, att frågan om principiell försäkringsplikt skulle kunna klargöras. Och jag hyser den öfvertygelsen, att, äfven om Andra Kammaren i dag uttalar sig för principiell försäkringsplikt, dess införande i alla fall kommer att dröja så länge, att det icke kan vara klokt att under tiden utsätta sjukkassorna för den eventualiteten att hafva så godt som ingen lag alls såsom centrum för sin verksamhet. Det är försinkningen i detta afseende, som utgör faran för sjukkassornas verksamhet. Jag hemställer, om det icke kan ligga en viss fara i att taga ett steg, som kan försinka sjukkasseverksamheten, då denna verksamhet likväl, trots det ringa stöd den haft af lagstiftningen, under tidernas lopp arbetat sig upp till en så aktningvärd ståndpunkt, att den är värd myndigheternas uppmärksamhet.

Herr Lindqvist: Herr talman! Motionären herr Fürst har på ett så förtjänstfullt sätt motiverat de synpunkter, han har framfört särskildt angående försäkringsplikt i detta afseende, och herr Lindhagen har ju också försvarat den uppfattning, han vill göra gällande angående behovet af en allsidig utredning rörande en revision af olycksfallsförsäkringslagen. För den, som icke har något att därut- öfver tillägga, kunde det ju därför icke vara nödvändigt att säga något. Jag hade af denna anledning icke heller ämnat yttra mig, men herr vice talmannens argument uppkallade mig att begära ordet.

Jag har redan förut varit ganska mycket förvånad öfver att det sammansatta utskottet har kunnat komma till en sådan slutsats, som utskottet gjort, då utskottet yrkat afslag på de föreliggande motionerna i deras helhet, af den anledning, såsom utskottet säger, att statsrådet och chefen för civildepartementet redan af riks-försäkringsanstalten begärt en undersökning angående de förhållanden, som beröras af denna lag.

Jag har mig emellertid icke alls bekant, att Riksdagen för sin del har gjort något som helst uttalande till Kungl. Maj:t i detta af- seende. Jag har mig icke bekant, säger jag, att härifrån afgått nå-

gon skrifvelse till Kungl. Maj:t angående sådan utredning och undersökning. Det är ju således endast fråga om ett initiativ af chefen för civildepartementet, som haft blicken öppen för att i denna lag finnas så stora och påtagliga brister, att de måste afhjälpas.

När emellertid hvarje år i Riksdagen inlämnas motioner om förändringar och förbättringar af denna lag, synes det väl vara alldeles påtagligt och ligga i öppen dag, att det vore viktigt, att Riksdagen gjorde ett uttalande, hvarpå Kungl. Maj:t hade att stödja sig, när Kungl. Maj:t skall gå vidare vid utredningen angående lagens revision. Mig synes det därför, som om hvad utskottet har stödt sig på och vissa talare här vidare förfäktat icke kan utgöra tillräckligt skäl att ej bifalla reservationen.

Herr vice talmannen yttrade, att det vore anmärkningsvärdt, att man här icke hade framhållit, att premierna för försäkring borde delas mellan arbetsgifvaren och arbetarne. Ja, det är ju möjligt, att herr vice talmannen har den uppfattningen, att man bör slå in på en sådan väg. Men jag ber då att få erinra herr vice talmannen om att detta dock vore att taga ett steg tillbaka och, såvidt jag kan förstå, i alldeles orätt riktning, ty för närvarande hvilat ju ersättningsplikten i sin helhet på arbetsgifvarna, och jag tänker mig, att det nog skulle se litet underligt ut, om vi vid en revision af lagen skulle säga, att vi göra omläggningen så, att parterna få betala hälften hvar af kostnaden för försäkringen. Jag tänker mig, att alla föregående talare utom herr vice talmannen i detta afseende haft samma uppfattning som jag, och då synes det mig icke alls anmärkningsvärdt, att en uppfattning, som jag antager att ingen af dem har haft, ej blifvit framhållen.

Då herr vice talmannen vidare säger, att det är alldeles gifvet, att hans uppfattning icke kan vinna gehör i denna kammare, därför att kammaren nu är så van att skrifva till Kungl. Maj:t, synes det mig, att han därmed har uttryckt, att vi här skulle vilja aflåta en skrifvelse endast af gammal vana, slentrian, för nöjet att besluta en skrifvelse. Jag ber för min del att få säga, att jag anser det vara af betydligt större vikt att nu besluta en skrifvelse i frågan än att taga hänsyn till en sådan synpunkt som den af herr vice talmannen angifna. Den är sannerligen åtminstone icke för mig afgörande.

Rörande en eventuell revision af lagen skall jag be att få göra ett par erinringar utöfver de af de föregående talarna framförda.

Jag delar och gillar fullständigt och i allo de synpunkter, som hafva framförts rörande vikten att införa försäkringsplikt, i st. f. den försäkringsplikt, som vi för närvarande hafva. Det har på många områden uppstått en öppen fara för att arbetarne icke skola komma i åtnjutande af sin ersättning vid inträffande olycksfall, därest endast ersättningsplikt fortfarande skall hvila på arbetsgifvaren och han icke skall vara skyldig försäkra sina arbetare i någon anstalt.

Vidare är jag af samma uppfattning, som, efter hvad jag märkt, riksförsäkringsanstalten hyser, att lagen bör utsträckas till att omfatta flera grupper af arbetare, än den för närvarande gifver skydd. Jag delar den mening, att landtbruksarbetarne borde i detta afseende

*Angående
ersättning för
skada genom
olycksfall i
arbete.*

(Forts.)

*Angående
ersättning för
skada genom
olycksfall i
arbete.*

(Forts.)

vara lika skyddade som industriarbetarne. Jag kan icke heller förstå, hvarför icke handverkets utöfvare jämväl böra komma i åtnjutande af samma skydd, och vi hafva slutligen den stora gruppen af sjöfolket, som man ännu icke alls ägnat någon uppmärksamhet, då det gällt ersättning vid olycksfall.

Mig synes sålunda, som om lagen behöfde utvidgas, om den skall blifva tillfredsställande.

Jag delar också herr Fürsts uppfattning, att det icke allenast bör införas försäkringsplikt utan att denna försäkringsplikt bör läggas på det sätt, att alla försäkringar tagas i en enda anstalt, upprättad af staten såsom den anstalt, som vi nu redan hafva och som benämnes riksförsäkringsanstalten. Men det finnes ju dock i detta afseende så utomordentligt starka krafter, som ligga emot en sådan uppfattning. En dylik mening framhölls nyss af herr Vennersten, som förmenade, att de enskilda kassor och försäkringsanstalter, som eventuellt upprättas af arbetsgifvaren eller startas af enskilda bolag, lika väl kunna tjäna ifrågavarande intressen, och att detta kan ske på sådant sätt, att arbetsgifvarne erhålla lindring i sina utgifter.

Jag tror nog, att det hittills har varit så, men det fall, som herr Vennersten anförde, och många liknande, som arbetsgifvare andragit, tror jag för min del ändå icke hafva varit byggda på fullt sunda principer eller på så långvarig erfarenhet, att man med absolut säkerhet kan förutsäga, att metoden äfven i framtiden skall verka på detta sätt. Det är nog troligt, att en sådan enskild anstalt en viss tid kan gå på det sättet, att den gifver en vinst i form af små utdebiteringar vid inträffande olycksfall, men om man fortsätter med verksamheten en längre tid och det inträffar någon större katastrof eller en mängd olyckshändelser, som göra, att ersättningar för dödsfall och varaktig invaliditet måste i större utsträckning utgå ur dessa kassor, är det nog troligt, att en dylik kassa kan få en sådan åderlåtning, att den ingalunda verkar på det sätt, herr Vennersten sade. Det tyckes mig därför vara säkrare för både arbetsgifvare och arbetare, om lagen omlades på det sätt, att försäkringen skulle ske i statsinstitution och i en enda anstalt.

Detta system skulle naturligtvis äfven medföra en mängd andra fördelar. Det har här i dag redan påpekats, att, när arbetsgifvare försäkra sina arbetare i olika bolag, invaliditetsgraden vid inträffande olycksfall bedömes mycket olika af dessa försäkringsbolag. Herr Fürst har anført exempel härpå. Jag känner också sådana fall och vet att det förekommit, att dessa bolag värdesatt skadan betydligt lägre än om den blifvit ersatt efter de tariffer, som uppgjorts af riksförsäkringsanstalten. Skulle nu en eventuell revision komma att gå i den riktningen, att försäkringsplikt möjligen blefve införd, men man ändå icke toge steget fullt ut och bestämde, att försäkring finge tagas endast i riksförsäkringsanstalten eller i annan statsanstalt, utan fortfarande medgifve arbetsgifvarne rätt att taga försäkringarna i enskilda kassor och bolag, så är enligt min mening nödvändigt, att man i lagen stipulerar skyldighet för dessa enskilda kassor eller bolag att vid inträffande olycksfall låta genom riksförsäkringsanstalten bedöma och afgöra, i huru stor utsträckning skadan har medfört minskning i

arbetsförmågan. Sker icke detta, kommer systemet att fortfarande vidlädas af stora oegentligheter och många orättvisor, hvilka vi för närvarande funnit existera. Enligt min tanke skulle detta vara en olycka.

Det torde också vara nödvändigt, att, om man bibehåller rätten att försäkra i dessa enskilda anstalter, man i lagen bestämdt stipulerar, att lifräntor under alla förhållanden skola köpas i riksförsäkringsanstalten, ty det kan icke vara tal om annat än att det medför större trygghet och säkerhet för den, som skall uppbara lifräntan, att han har den inlöst i en statsinstitution. Då skulle äfven utbetalningen af lifräntorna kunna ske på mycket bekvämare sätt, i det att dessa utbetalningar då kunde göras genom postsparbanken, som ju alltid är lättare tillgänglig än de enskilda bolag, hvilka eljest skulle utbetala lifräntorna.

Nu hafva här påpekats de anmärkningar, som gjorts mot riksförsäkringsanstalten därom, att premierna i denna anstalt hittills hafva ansetts vara så höga, att arbetsgifvarne icke kunnat försäkra sina arbetare i densamma. Jag kan för min del beträffande denna sak icke annat än beklaga, att förhållandena hittills verkligen synas hafva visat sig vara sådana. Arbetsgifvare hafva vid många tillfällen, då jag talat med dem om dessa angelägenheter, just framhållit den synpunkten, att det för dem vore absolut omöjligt att försäkra i riksförsäkringsanstalten, då premierna där ginge upp till betydligt högre belopp än i de enskilda bolagen och ännu mer öfverstege de utgifter, som de finge vidkännas, om de hölle sina arbetare försäkrade i enskilda kassor. Här har nu i dag af herrar Fürst och Wavrinsky påpekats, hvad som kan vara anledningen till detta förhållande, och jag skall därför icke inlåta mig på denna sak i annan mån än att jag vill uttrycka som min lifliga önskan, att man i samband med en eventuell revision af lagen också i största omfattning verkställer en undersökning af nämnda förhållanden och ser till att få det ordnad på det sätt, att riksförsäkringsanstalten kan fullständigt konkurrera med de enskilda bolagen och att försäkringspremierna i denna anstalt icke sättas högre än i de privata anstalterna. Detta bör ju också enligt allas uppfattning kunna ske, då vi veta, att staten för riksförsäkringsanstalten betalar de administrationskostnader, som de enskilda bolagen själfva få vidkännas. Nog skulle väl därför riksförsäkringsanstaltens premier kunna sättas till samma belopp som de enskilda bolagens.

Jag skall sluta med att göra den erinran, att jag för min del helst sett, att Riksdagens Andra Kammare i dag varit i tillfälle att fatta beslut om en skrifvelse till Kungl. Maj:t angående en fullständig, omfattande och allsidig utredning rörande revision af olycksfallsersättningslagen, utan att därvid angifva några begränsningar — sådana innefattas ju i herr Lindhagens yrkande. Men då ett yrkande härför nu under diskussionen gifvetvis icke skulle hafva den ringaste utsikt att vinna kammarens bifall samt dessutom torde gå utom motionernas ram, nödgas jag för min del inskränka mig till att instämma i det yrkande, som af herr Lindhagen med flere gjorts i deras reservation,

*Angående
ersättning för
skada genom
olycksfall i
arbets.*

(Forts.)

Angående ersättning för skada genom olycksfall i arbete. och ber jag med stöd af hvad jag här anført att få hemställa om bifall till denna reservation.

(Forts.) I detta anförande instämde herrar *Blomberg, Branting, Tengdahl, Linlberg, Rydén, Larsson* i Västerås, *Kropp* och *Carlsson* i Malmberget.

Härmed förklarades öfverläggningen afslutad. Därunder hade yrkats: 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o bifall till den af herr Lindhagen afgifna reservationen och 3:o bifall till den reservation, som afgifvits af herr Zetterstrand. Herr talmannen, som nu till proposition upptog dessa yrkanden, fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till utskottets hemställan, men som votering begärdes, upptog herr talmannen för bestämmande af kontraposition ånyo de öfriga yrkandena, af hvilka det under 3:o omförmälda yrkandet nu förklarades hafva blifvit med öfvervägande ja godkänt. Då votering likväl äskades äfven i fråga om kontrapositionen, blef nu först uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 6 antager den af herr Zetterstrand afgifna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit den reservation, som afgifvits af herr Lindhagen.

Den enligt denna voteringsproposition anställda omröstningen utvisade 128 ja och 72 nej, till följd hvaraf propositionen för hufvudvoteringen erhöll följande af kammaren godkända lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller sammansatta stats- och lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit den af herr Zetterstrand afgifna reservationen.

Hufvudvoteringen utföll med 73 ja, men 128 nej; och hade kammaren alltså bifallit den af herr Zetterstrand afgifna reservationen.

§ 3.

Härefter föredrogos hvartdera för sig statsutskottets utlåtanden: n:o 51, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående afstående eller upplåtelse i vissa fall af mark från kronoegendomar samt en i ämnet väckt motion; och

n:o 52, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till fortsättning af statsbanorna Morjärv—Lapträsk, Bastuträsk—Skellefteå—Kallholmsfjärden, Östersund—Ströms vattudal (Ulriksfors) samt Järna—Norrköping m. m.

Kammaren biföll hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 4.

Vidare förelåg till afgörande statsutskottets utlåtande n:o 53, i anledning af väckta motioner om verkställande af undersökningar för vissa inom Härjedalen framgående bibanor till inlandsbanan.

*Angående
bibanor till
inlandsbanan
inom
Härjedalen.*

I särskilda inom Andra Kammaren väckta motioner, n:is 177 och 178, hade herr *S. J. Enander* hemställt, i motionen n:o 177:

att Riksdagen måtte besluta att för verkställande af fullständiga undersökningar samt upprättande af plan- och profilirtningar jämte kostnadsförslag och dithörande utredningar för en normalspårig (spårvidd af 1,435 meter) tertiärbana inom Härjedalen från Svegs kyrka längs Ljusnan till Vikarsjön i Hede på extra stat för år 1909 bevilja ett anslag af 7,750 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att under innevarande år låta förskottsvis af tillgängliga medel utanordna helt eller delvis nämnda belopp;

och i motionen n:o 178:

att Riksdagen måtte besluta att för verkställande af okulärundersökning för en tertiärbana med normal spårvidd af 1,435 meter inom Härjedalen från någon punkt vid Enskåla på den projekterade inlandsbanedelen Sveg—Brunflo till Vikarsjön i Hede på extra stat för år 1909 bevilja ett anslag af 570 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att under innevarande år låta förskottsvis helt eller delvis utanordna nämnda belopp.

Utskottet hemställde:

a) att Riksdagen icke måtte bifalla herr Enanders motion, n:o 177; och

b) att herr Enanders motion, n:o 178, icke heller måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning af utskottets hemställan i *mom. a)* erhöles på begäran ordet af:

Herr Enander, som yttrade: Herr talman! Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen n:o 162 för 1907, rörande anslag för ytter-

Angående bibanor till inlandsbanan inom Härjedalen. (Forts.)

ligare undersökningar angående inlandsbanan, upptager på sid. 70 en förteckning öfver i sammanhang med hufvudbanan ifrågakända banor. Men hvarken där eller på annat ställe i nämnda proposition har jag kunnat upptäcka något ord om en eventuell bibana Sveg—Hedeviken eller Sveg—någon annan punkt i Härjedalens längdsträckning. Visserligen har undersökning ägt rum, huruvida inlandsbanan skulle kunna dragas från Sveg längs Ljusnan med afböjning vid Hedeviken till Vemdalen och därifrån alternativt antingen väster om Klöfsjöfjäll, norrut öfver Ljungan vid Nybo ofvan sjön Fotingen eller öster om Klöfsjöfjäll genom Klöfsjö till Svensta vid Storsjön i Jämtland. Och visserligen ha med anledning af underdånig skrivelse från Hede med flere kommuner, hvarom förmäles å sid. 84 i bemälda kungl. proposition, under förra sommaren grundliga undersökningar ytterligare blifvit verkställda, huruvida från Särnasjön i Dalarna sträckningen af inlandsbanan skulle kunna dragas öfver Snösvallen i Lillherredal och vidare alternativt antingen genom Linsells, Hede, Vemdalens och Klöfsjö socknar mestadels i spåren af förstnämnda riktningar, eller öfver Glissjöberg i Sveg till Enskåla, enligt båda alternativen med Svensta till mål. Men alla dessa undersökningar hafva, efter hvad jag inhämtat hos alla vederbörande, redan vid riksdagens början, innan jag väckte mina föreliggande järnvägsmotioner, lämnat det resultat, att de nämnda sträckningarna äro mer eller mindre omöjliga och att rakaste vägen Sveg—Enskålatrakten—Svenstavik—Brunflo är den enda riktningen, som numera kan på allvar ifrågasättas för den del af inlandsbanan, som skall passera Härjedalen norr om Lillherredal. Vid sådant förhållande synes det mig hafva legat nära till hands, att vederbörande skulle tänkt på en bibana Sveg—Hedeviken och för ändamålet gjort en gedignare undersökning än en blott okulär sådan, som gjorts i sammanhang med och till gagn för en förutnämnd möjlig dragning af inlandsbanan den vägen. Men då ingenting hittills åtgjorts och det var att befara att ingenting skulle åtgöras härutinnan, har jag icke kunnat låta bli att försöka en påstötning vis å vis höga vederbörande och medelst mina järnvägsmotioner så att säga placera ett par små knappnålar i vissa taburetter. Ty det är icke alldeles utan orsak som vi hafva fått en liten misstanke, att sakta man slumrar redan med hänsyn till Härjedalens järnvägsfråga. Vi hafva nämligen haft stora skäl att hoppas, att alla slags till inlandsbanabygget hörande undersökningar skulle varit fullt färdiga att framläggas för detta års Riksdag. Men vi tyckas få resa härifrån med besvikna förhoppningar. Och för öfrigt ber jag med hänsyn till inlandsbanedelen Sveg—Brunflo blott som kortast få säga, att syftet med min motion därom ytterst varit och är att söka förebygga faran, att den bandelen af någon annan och ny statsbanebyggnad undantränges eller skjutes åt sidan under närmaste framtiden. Jag skall emellertid icke inlåta mig på vidare försvar af mina föreliggande motioner, utan endast hänvisa till den för desamma gemensamma motivering. I denna motivering, se motionen n:o 177, sid. 6, 3:e raden nedifrån, förekommer ett citat om »valhallabarn». Det citerade ordet är ett eko af ett uttryck i mitt yttrande i debatten rörande sista statslänets beviljande till Orsa—Svegbanan, såsom synes af Andra Kammarrens protokoll 1905, 5 band, n:o 53, sid. 23.

Jag skall icke uppläsa mitt då hafda yttrande, ehuru detsamma med någon liten behöflig förändring kan passa ganska bra som försvar för äfven mina förevarande motioner, utan anhåller endast, att kammarens ledamöter vid tillfälle ville titta därpå. En enda passus vill jag dock anföra därom, emedan en skålmaktig tryckfelnisse varit rättadt på annat sätt, än det jag nu tillåter mig använda. Det ord, jag syftar på, afslutar den punkt eller mening, som då utgjorde och ännu utgör en vädjan och bön från bönderna i min valkrets till ständsbröderna i Riksdagen att förhjälpa härjedalingarne till verkligt tidsenliga kommunikationer. »Den bönen månde väl vara ett äkta valhallabarn», sade jag och tänkte därvid på stället i »Frithiofs vikingabalk» af Tegnér, där det heter: »*Bön är valhallabarn, hör den bleknandes röst.*» Jag vill icke nu citera fortsättningen af versen, ty man kunde »taga åt sig» och bli stött på något håll. I det tryckta protokollet ser det emellertid ut, som om jag skulle sagt icke valhallabarn, utan — *valhallshorn*. Herrar kammarledamöter måste väl medgifva, att det är ett förgärligt tryckfel, som väl behöfver rättas, detta, att det står »valhallshorn». Men då ju »horn», allegoriskt taget, betyder och är en symbol af styrka, torde det kanske ändå icke vara så tokigt. Ty en verklig bön är ju i alla fall en obetvinglig kraft och styrka att räkna med. Och det kanske skulle ändå låta tänka sig, att jag genom en kraftig, enträgen bön till kammaren om bifall till min motion kunde få kammaren att taga hela statsutskottet »vid hornen» och leda det dit jag vill. Men jag har icke alls något »horn i sidan» till statsutskottet, ty dess utlåtande är endast till formen ett afslag, men däremot i realiteten ett bifall till mina motioner. Och jag är icke någon formmänniska, som håller så särdeles styft på de byråkratiska formerna i detta fall, utan tackar utskottet för dess afslagsklämmar med bifallsmotiveringar. Och detta därför, att jag för några dagar sedan med glädje erfarit och förvissat mig om, att vederbörande utfärdat order och gifvit uppdrag åt lämplig person att under nästa sommar verkställa fullständig undersökning, just sådan som jag i min motion åsyftat, för en bibana Sveg—Hedeviken (Vikarsjön). Under sådana förhållanden, tackande naturligtvis både utskottet och regeringen, ber jag, herr talman, att med synnerlig tillfredsställelse och sant nöje få yrka bifall till utskottets hemställan om afslag på mina motioner.

Herr Canell: Herr talman, mina herrar! De motioner, som nu föreliggas till behandling angående bibanor till inlandsbanan inom Härjedalen, leda tanken till en med inlandsbanan sammanhängande fråga, berörande den del af landet, för hvilken jag är en af representanterna, nämligen den västra gränstrakten från Dalarne ned genom Värmland och Dalsland till Bohuslän. Denna fråga är, huruvida en sammanhängande längdbana, en västlig »gränsbana» bör byggas, eller huruvida i stället det s. k. »bibansystemet» bör tillämpas. Denna fråga kommer som bekant att på grund af en föregående Riksdags beslut göras till föremål för undersökningar.

Samtidigt som järnvägsstyrelsen går att företaga undersökningar angående dessa af mig åsyftade bibanor synes emellertid på grund af

Angående
bibanor till
inlandsbanan
inom
Härjedalen.
(Forts.)

*Angående
bånanor till
inlandsbanan
inom
Eärjedalen.
(Forts.)*

följande skäl enligt mitt förmenande en revision böra företagas af de undersökningar, som beträffande längdbanan hittills kommit till utförande, och hvilkas resultat åtminstone delvis blifvit bekant.

Den fördelaktigaste sträckningen för längdbanan synes på grund af de utförda undersökningarne otvifvelaktigt vara den, som från Uddevalla följer Uddevalla—Lelångens järnväg, därefter korsar nordvästra stambanan vid Åmot eller Ottebol, passerar Fryksände, Rya fåbodrar i närheten af gränsen mellan Värmland och Dalarne, Särnasjön i öfre Österdalarne och som därefter anknyter till inlandsbanans norra del vid Sveg.

Denna linje är c:a 573 km. lång och kostar utan rullande materiel enligt de utförda undersökningarna c:a 52 miljoner kronor, förutom inlösen af Uddevalla—Lelångens järnväg.

Detta gör c:a 90,000 kronor pr km. utan rullande materiel.

Det är intet tvifvel underkastadt, att ej denna kostnad, genom moderatere anspråk i afseende på kurvor, lutningar, räler m. m., skulle kunna nedbringas till 50 å 60,000 kronor pr km., motsvarande en totalkostnad af c:a 29 å 35 miljoner kronor, alltså en besparing af c:a 20 miljoner.

Järnvägsstyrelsen har nämligen förutsatt räler af 34 kg. vikt pr löpande meter, maximilutningar af i regel 1:100 och kurvradier af minst 400 meter. Samtidigt har emellertid järnvägsstyrelsens aktuarie dr Key-Åberg gjort en beräkning, till hvilken jag nedan skall återkomma, att trafiken ej skulle komma att lämna mer än c:a 3,000 kronor pr bankilometer i brutto om året. Skulle det då kunna vara rimligt att utrusta en bana med så måttlig trafik med sådan öfverdrift, att kostnaderna med, låt oss säga, de nyss beräknade 20 miljonerna öfverskrede hvad som svarar mot måttliga fordringar?

Mora—Vänerns järnväg, som har en trafik motsvarande c:a 4,500 kronors bruttointkomst pr bankilometer, d. v. s. 50 procent mer än dr Key-Åberg beräknat för inlandsbanans södra del, har en maximilutning af 1:60, en minsta radie af 300 meter och en rälsvikt ej öfverstigande 25 kg. pr meter och har i anläggning ej kostat mer än c:a 39,800 kronor pr bankilometer utan rullande materiel. Man måste då iråga sig, hvarför så mycket större fordringar skulle behöfva ställas på en västlig gränsbana Sveg—Bohuslänskusten, hvilken enligt Key-Åbergs beräkningar endast skulle komma att äga en mindre del af den trafikintensitet, som Mora—Vänerns järnväg besitter. Man måste vidare fråga sig, huruvida icke ett måttligare anläggningkapital än det, på hvilket de nu utförda beräkningarne peka, skulle kunna leda till en helt annan uppfattning, än den man på senare tider med anledning af det nu föreliggande undersökningsresultatet sökt göra gällande.

Det synes icke lida något tvifvel om att man beträffande dessa undersökningar kommit på afvägar, hvilka, om de ej blifva rättade, kunna leda till ett annat resultat än det riktiga. Inom mycket vidsträckt gränser kunna kostnaderna för en järnväg i förväg bestämmas till det ena eller andra beloppet, som man anser rimligt att offra på ett sådant företag, men för att detta skall vara möjligt, erfordras en ytterst intresserad och kunnig ledning af ett undersökningsarbete sådant som det angående inlandsbanan. Jag vill visst icke yttra något

ofördelaktigt omdöme om den *nuvarande* ledningen af dessa undersökningar, ty helt visst har programmet för dessa undersökningar blifvit inriktadt under en numera försvunnen regim vid statsbanebyggnaderna. Utan att vältra ansvaret för den nuvarande ställningen åt något bestämdt håll, har jag emellertid velat fästa uppmärksamheten vid, att många grofva felaktigheter härvidlag böra rättas.

*Angående
bibanor till
inlandsbanan
inom
Härjedalen.
(Forts.)*

Det vill äfven synas som om i afseende på de verkställda trafikberäkningarna åtskilligt skulle vara att bemärka. De första trafikberäkningarne angående järnbanesträckningen Dalarne—Bohuslän utfördes som bekant år 1902 på uppdrag af järnvägsstyrelsen af ingenjören filosofie licentiaten Erik Winell, biträdd i afseende på trafikberäkningarne af järnvägsstyrelsens nuvarande matematiker, doktor Nils Ahlberg. Dessa beräkningar, hvilka af järnvägsstyrelsen liksom ock af Kungl. Maj:t på sin tid vitsordades, utvisade en bruttoinkomst af ca 5,000 kronor pr bankilometer mot de nu beräknade 3,000 kronor pr bankilometer. Visserligen äro de nu senast utförda beräkningarna mera detaljerade, men denna olikhet torde icke ensam kunna förklara den stora skillnaden i afseende på resultatet. Man torde få hysa förhoppning om, att Kungl. Maj:t och järnvägsstyrelsen skola låta det angeläget vara att noggrannt utrona, hvilketdera af de båda nämnda inkomstbeloppen, som riktigast bör läggas till grund för uppfattningen om trafikresultatet. Jag tillägger, att de ursprungligen beräknade 5,000 kronorna per bankilometer endast afsågo trafiken från banans rent lokala trafikområde, medan numera, sedan den västra gränsbanan äfven bör uppfattas som transitoled mellan inlandsbanans norra del och västkusten, detta inkomstbelopp borde ökas med inkomsterna af transitotrafiken.

Beträffande trafikresultatet, så lär doktor Key-Åberg i afseende på detsamma hafva anført, att de af honom beräknade 3,000 kronorna i bruttoinkomst per bankilometer icke ens skulle räcka till att betäcka driftkostnaderna. Detta uttalande synes egnadt att väcka förvåning. Om trafiken på en bana är så måttlig, att den ej ger mera än 3,000 kronor i brutto om året per bankilometer, så synes härigenom den fordran böra uppställas på trafikplanen för banan, att denna trafikplan göres så enkel, att åtminstone någon nettobehållning uppstår. Att detta ej bör vara omöjligt, framgår af trafikresultatet för en hel del enskilda järnvägar, däribland den nyss nämnda Mora—Vänerns järnväg, för hvilken driftkostnaderna uppgå till ca 2,300 kronor pr bankilometer. Att staten skulle sakna utvägar att uppgöra och tillämpa en motsvarande trafikplan, torde svårigen kunna påstås.

Det är alltså i mer än en punkt, som tvekan föreligger, huruvida de hittills utförda undersökningarna för inlandsbanans södra del kunna vara egnade att gifva en riktig bild af en sådan banas lämplighet. Då vederbörande nu, såsom jag i början antydde, lära vara betänkta att företaga undersökningar angående bibanor till Bergslagsbanan och Mora—Vänerns järnväg m. fl. såsom ersättning för den s. k. inlandsbanans södra del, må därför här uttalas den vädjan, att dessa undersökningar äfven må omfatta en kontrollerande revision af de redan utförda undersökningarna beträffande en hufvudbana utefter de västra gränstrakterna. Härvid bör äfven helt visst tagas i betraktande, att

*Angående
bibanor till
inlandsbanan
inom
Härjedalen.* denna gränsbana kan användas som genomfartsled äfven för inlandsbanans norra del, men det är enligt mitt förmenande icke denna synpunkt, som är den enda eller ens den huvudsakligen bestämmande för behovet af en västlig gränsbana. Det förhållandet emellertid, att denna västliga gränsbana jämväl kan tjänstgöra som en transitled för inlandsbanans norra del ned till Sveriges västkust, utan att detta behöfver ega rum öfver privata järnvägar, hvilka, om den västra gränsbanan icke kommer till stånd, eventuellt behöfva inlösas af staten, kan endast vara ett ytterligare och tungt vägande motiv för denna föreslagna statsbanas utförande.

Herr Berggren: I nära anslutning till herr Canells yttrande, i hvilket jag till alla delar instämmer, skall jag be att få framlägga några allmänna synpunkter angående inlandsbanan och därmed sammanhängande spörsmål.

Det torde vara allmänt bekant, att tvenne vidt skilda förslag äro ifrågasatta för att förse de västra gränsorterna söder om Härjedalen med järnvägskommunikationer. Det ena af dessa förslag innefattar, att en bredspårig längdbana skall byggas från Sveg på lämpligt afstånd från norska gränsen ned till västkusten. Meningen är naturligtvis, att staten skall ensam bestrida kostnaderna för denna bana. Det andra förslaget går ut på ett system af smalspåriga bibanor, som skola utgöra ersättning för inlandsbanans södra sträckning. Dessa bibanor skola utgå från befintliga längdbanor och sträcka sig så nära svensk-norska gränsen, som befinnes med svenska intressen förenligt. Meningen torde väl vara, att gränsorterna själfva skulle bestrida den huvudsakliga kostnaden för dessa bibanor. Men det förhåller sig emellertid så med dessa gränsorter, att de sakna förmåga till byggande af dessa banor. Detta beror därpå, att de till följd af bristande kommunikationer befinna sig i ett ekonomiskt svaghetstillstånd. De hafva visserligen rika naturtillgångar, men njuta dock af dessa tillgångar en jämförelsevis mindre inkomst. Den industri, som begagnar sig af dessa naturtillgångar, är nämligen förlagd till befintliga järnvägar. Skola dessa bibanor komma till stånd, är det min bestämda uppfattning, att staten måste till väsentlig del bygga äfven dessa.

Det har äfven sagts, att ett förslag är å bane, att den smalspåriga Uddevalla—Lelångens järnväg skulle utsträckas till Sveg. Är detta rykte riktigt, ha vederbörande därmed fastslagit, att de västra gränsorterna äro i behof af en längdbana. Den enda skillnaden mellan de båda huvuduppfattningarna skulle således vara den, att banan mellan Sveg och västkusten skulle enligt den ena uppfattningen vara smalspårig och enligt den andra bredspårig.

Innan regeringen går att bestämma sig för det ena eller det andra af nämnda båda förslag, torde den emellertid böra taga gränsorternas kommunikationsfråga under förnyadt öfvervägande och därvid tillse, huruvida kostnaderna för inlandsbanan icke skulle kunna nedbringas genom en förenkling af densammas byggnadssätt. Det torde därvid befinnas, att den med vidtagna förenklingar icke blefve dyrare utan snarare billigare än de ifrågasatta bibanorna.

För öfrigt vill jag, liksom herr Enander, beklaga, att undersök-

ningarna angående inlandsbanan icke, såsom man allmänt hade väntat, kunnat fullbordas under föregående år. Man hade med förhoppning motsatt, att från regeringen skulle framkomma proposition till innevarande Riksdag med förslag om byggande af banan i dess helhet. Så har ej skett. Detta dröjsmål måste så mycket mer beklagas, som de västra gränsorterna hämmas i sin utveckling, så länge denna fråga hålles sväfvande.

*Angående
bibanor till
inlandsbanan
inom
Härjedalen.
(Forts.)*

Herr talman, jag har intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan blef af kammaren bifallen.

Mom. b).

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Å föredragningslistan fanns härefter uppfördt statsutskottets utlåtande n:o 54, i anledning af väckta motioner om anläggning af statsbana mellan Sveg och Brunflo.

*Om statsbana
mellan Sveg
och Brunflo.*

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 179, hade herr S. J. Enander hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t snarast möjligt för Riksdagen framlägga förslag till inlandsbanedelens Sveg—Brunflo färdigbyggande fortast ske kunde.

Vidare hade herr J. Bromée i Billsta i en inom nämnda kammare väckt motion, n:o 185, hemställt, att Riksdagen ville besluta byggande af inlandsbanedelen Brunflo—Sveg på samma villkor om jordupplåtelse m. m., som fästes vid byggande af bandelen Östersund—Strömsund, samt därtill för år 1909 anslå 1,000,000 kronor, med rätt för järnvägstyrelsen att däraf under detta år få använda 500,000 kronor för påbörjande af arbetena under kommande höst.

Utskottet hemställde,

a) att Riksdagen icke måtte bifalla herr Bromées förevarande motion; och

b) att herr Enanders i ämnet väckta motion icke heller måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan i *mom. a)* blifvit uppläst, lämnades ordet på begäran till:

Herr Sehlin, som anförde: Herr talman, mina herrar! Då motionären är förhindrad närvara här i afton och jag är den ende, som jämte honom underskrifvit denna motion, så ber jag att få säga ett par ord, innan afslaget i densamma befastes, så att motionen icke alldeles må begrafvas i stillhet.

Jag vill naturligtvis icke upptaga någon strid mot det i denna fråga enhälliga statsutskottet, och jag skall ej heller tillåta mig att

Om statsbana göra något yrkande. Men det är ett par saker i utskottets utlåtande, som jag skall be att få fästa mig vid.

mellan Sveg och Brunflo.

(Forts.)

Utskottet säger, att Kungl. Maj:t icke har framlagt »erforderlig utredning» för denna bana, »vare sig med afseende å sträckningen, byggnadskostnaderna eller andra banan vidkommande förhållanden». Ja, det är sannt, Kungl. Maj:t har icke framlagt någon speciell utredning till innevarande års Riksdag beträffande denna bandel. Men för att visa, att motionen i alla fall icke alldeles sväfvar i luften, så ber jag att få påpeka, att Kungl. Maj:t för förra årets Riksdag framlade en utredning äfven rörande den bandel, hvarom i föreliggande motion är fråga, en utredning, lika fullständig som den, hvilken presterats för bandelen Östersund—Ulriksfors. I denna proposition säges det, att sträckorna genom Jämtlands såväl södra som norra del böra behandlas i ett sammanhang, och därför har också så skett. Där visas, att sträckningen i fråga är definitivt undersökt och af järnvägsstyrelsen förordad; där visas också, att beräkningar blifvit gjorda med afseende å byggnadskostnaderna och trafikinkomsterna. Och föredragande departementschefen säger bland annat i samma kungl. proposition, att »den ekonomiska utredningen föreligger i fullt utarbetadt skick endast beträffande vissa delar, nämligen dels sträckningen mellan Lelångens södra ända och Malung, *dels ock sträckningen genom Jämtland.*» En talare här i kammaren anförde då såsom skäl mot detta banbyggande, att någon *speciell* utredning icke fanns beträffande bandelen Östersund—Ulriksfors, utan att den utredning, som förelåg, afsåg *hela* sträckningen Sveg—Ulriksfors. Jag vill icke förneka, att en närmare utredning är behöflig, och jag vet ej heller, huruvida statsutskottet haft skyldighet att nu taga hänsyn till den utredning, som framlades i fjol, men icke i år, vare sig af Kungl. Maj:t eller motionären, förbragts. Jag har emellertid i alla fall velat visa på detta, eller att det är på den under fjolåret framkomna utredningen, som denna motion stödjer sig. Och om Riksdagen i fjol ansåg sig kunna, på grund af den då föreliggande utredningen, besluta om byggandet af bandelen Östersund—Ulriksfors, så ansåg motionären, att Riksdagen i år skulle kunna, just på grund af samma utredning, anse sig oförhindrad att — om för öfrigt erforderliga skäl föreläge — besluta om byggande af bandelen Sveg—Brunflo.

Det är ett annat yttrande här i utskottets utlåtande, som jag nu ber att få stryka under. Det heter där nämligen, att utskottet icke finner skäl tillstyrka, att denna järnvägsanläggning skulle »under den närmaste tiden» igångsättas. Jag hoppas, att dessa ord må kunna tagas mycket ordagrann, och att det således icke må dröja alltför länge, innan »den närmaste tiden» får anses vara inne. Här för tal förvisso starka skäl, som jag emellertid icke skall upptaga kammarens tid med att söka angifva. Jag ber dock att utöfver de skäl, som angifvas dels i motionen, dels i den bilaga, som åtföljer densamma, få hänvisa till de skäl, som förra året anfördes till förmån för banan Östersund—Strömsund, emedan de allra flesta af dessa skäl förvisso hafva full tillämplighet äfven beträffande den i motionen föreslagna bandelen. Dessa ytterligare skäl skulle kunna helt summariskt sammanfattas sålunda: Äfven här skulle banan genomlöpa dels stora skogs-

trakter, där under nuvarande förhållanden stora värden förfaras och ruttna bort, dels stora vidder af den allra yppersta odlingsbara mark; äfven här skulle banan komma i beröring med åar och älfvar, särskildt skulle den genomlöpa Ljungans floddal och beröra denna älfs forsar och fall, hvilka skulle kunna sätta tusentals hästkrafter i industriens tjänst. Och hvad Härjedalen beträffar, så är detta förslag, helt naturligt, af allra största intresse för denna landsdel. Detta landskap har visserligen fått sig en liten banbit åt Dala-hållet till, tack vare statens mellankomst med lån. Men det är föga gagn och glädje med denna banbit, om den icke med det snaraste fortsättes vidare genom provinsen. Man säger, att Härjedalen är så fattigt, och detta har ju nästan blifvit en trosartikel. Ja, detta landskap är fattigt, på folk åtminstone, och dess rikedom, skogarne, hafva betänkligt glesnat. Men jag tror icke, att det är så fattigt på utvecklingsmöjligheter. Jag känner till Härjedalen, jag har själf varit där under ett par år, och jag har besökt nästan hvarje vrå däraf och kan därför säga, att jag tror det vara rikt på utvecklingsmöjligheter. Men skola vi vänta med att bygga järnvägar där, till dess att alla dessa möjligheter blifvit utvecklade och Härjedalen blifvit en blomstrande och folkrik landsdel, ja, då behöfver man nog aldrig bygga några järnvägar där. Ty just kommunikationerna äro ett livsvillkor för denna utveckling.

Jag har just i dag fått en utredning från Östersunds handels- och industriidkareförening, däri påpekas det viktiga och betydelsefulla för Härjedalen att sättas i en lifligare förbindelse med sin systerprovins Jämtland, med hvilken Härjedalen dock har så många intressen gemensamt. Det påpekas också en annan sak, nämligen att kommunikationerna skulle för Härjedalen blifva ett synnerligen kraftigt medel till själfhjälps. Jag skall icke uppläsa mycket af denna utredning, men jag ber att få uppläsa slutet af densamma, som lyder sålunda:

»Om äfven en bana under flere eller färre år skulle gå med förlust — hvad Brunflo—Svegbanan angår, tro vi den snart nog skulle visa sig vinstgifvande — så får man finna sig däri i välgrundad förhoppning att ersättningen, en gång skall bli så mycket rikligare, när de väldiga naturliga tillgångarne med hjälp af den nya järnvägsförbindelsen blifvit tagna i bruk. När jordbruket här fått verkligen komma i gång, när skogarna lagts under en rationell och väl afvägd skötsel i stället för att ruttna ned som vindfallen, när våra talrika obrukade forsar och vattenfall tagits i anspråk för en omfattande industri, då skall det ej heller längre behöfva talas om brist eller nöd i norrländska trakter. Men därför kräfvos ock, att Inlandsbanan här snarast när sin fullbordan. Och särskildt hvad Jämtlands län beträffar kunna vi icke nog framhålla vikten och behovet af en snar lösning af hithörande järnvägsfrågor. Det är därför vi också i anslutning till hvad förut påvisats af varmaste intresse för vår stads och vårt läns utveckling lifligt instämma i riksdagsman Bromées motion om anslag till byggande af en bana Brunflo—Sveg och våga hoppas, att den vinner Riksdagens bifall.»

Det är icke endast de lokala förhållandena rörande Jämtland och
Andra Kammarans Prot. 1908. N:o 40.

Om statsbana
mellan Sveg
och Brunflo.
(Forts.)

Härjedalen som tillgodoses, utan det måste vidare anses såsom ett riksintresse, att den felande länken däruppe fullbordas; det måste vara ett riksintresse att knyta samman detta landskap med det öfriga riket och att genom att förbinda banan Orsa—Sveg och Östersund — Strömsund göra dessa bandelar mera bärkraftiga i ekonomiskt hänseende. Och det blir förvisso också en vinst icke blott för Härjedalens folk, utan för Sveriges folk, om deras vägar däruppe och de produkter, som de hafva att afyttra, kunna ledas hit åt Sverige i stället för, såsom förut skett, åt Norge till. De tryckas af tunga skatter, aldeles odrägliga skatter. Det är ingen ovanlighet, att de få betala en fjärdedel af sina inkomster i skatter. Men i alla fall hafva de tyst och troget gifvit sin skärf åt de allmänna företag, som igångsatts på andra håll. Och det är med nästan rörande uppoffring, som de bidragit till att få denna lilla bandel, som de nu snart få färdig. Mer förmå de icke — icke en smula mer.

Därför ber jag också, herr talman, när jag nu icke kan göra något yrkande, att få uttala min lifliga förhoppning, att statsmakterna snart nog räcka en hjälpende hand till det fattiga folket i det på utvecklingsmöjligheter rika Härjedalen.

Häri instämde herr *Enander*.

Herr Carlsson i Malmberget: Herr talman! Utskottet har med afseende å herr Bromées motion i det föreliggande betänkandet yttrat, »att det icke synes vara tillrädligt, att Riksdagen på enskild motionärs förslag fattar beslut om anläggning af en statsbana, för hvilken erforderlig utredning icke blifvit af Kungl. Maj:t framlagd vare sig med afseende å sträckningen, byggnadskostnaderna eller andra banan vidkommande förhållanden».

Jag för min del kan icke underkänna giltigheten af dessa yttranden. Det är också min uppfattning, att det måste anses lönlöst att motionsvis söka förmå Riksdagen att besluta byggandet af en järnväg, hvarom ej föreligger utredning, eller att Riksdagen skulle kunna förmås anslå medel därtill. Motionären har i motiveringen till sin motion omnämnt, att denna motion är väckt på grund af framställningar från befolkningen i angränsande delar af den föreslagna bansträckningen. Jag för min del vill med afseende å detta motionärens yttrande tillåta mig omnämna, att äfven jag har mottagit trängande framställningar från befolkningen i öfre Norrland om, att jag skulle i motion föreslå, att Riksdagen ville anslå medel för inlandsbanans påbörjande från Gellivare. Men då jag insett, att en sådan framställning ej skulle leda till önskad resultat, så har jag ej velat framlägga en sådan motion. Ty hvartill skulle det egentligen hafva tjänat, att Riksdagen anslagit stora penningbelopp för undersökningar angående denna järnväg, om sedan Riksdagen genom sina beslut ginge utredningen i förväg. Motionären har framhållit många skäl, som enligt hans uppfattning tala för, att den af honom föreslagna bansträckningen nu borde beslutas. Men jag betviflar icke, att skäl för inlandsbanans byggande kunna framställas från äfven andra orter, som beröras af banan i fråga, för behövet och önskvärdheten af, att banan fortast möjligt påbörjas i re-

spektive orter. Det kan därför, ur sådana synpunkter sedt, ej anses vara afgjort, att den af motionären föreslagna sträckningen får företrädesrätt att byggas framför andra. Ett sådant beslut bör grundas på fullständiga utredningar om, att det största riksintresset tillgodoses därigenom, att den ena eller andra sträckningen får företrädesrätt. Och det kan ju framkomma skilda meningar därom. Jag vill emellertid begagna tillfället att i detta sammanhang påpeka, att då 1906 års Riksdag beslöt anslå 230,000 kronor för undersökningar angående inlandsbanan samt, på grund af förslag från enskild motionär, medgaf, att Kungl. Maj:t ägde rätt disponera hela nämnda belopp under år 1906, oaktadt Kungl. Maj:t åskat för det året endast ett mindre belopp, så låg i detta Riksdagens beslut otvifvelaktigt den meningen, att dessa undersökningar skulle fortast möjligt slutföras, på det ett fullständigt resultat af undersökningarna för hela banans sträckning skulle kunna för Riksdagen framläggas. Och då undersökningarna nu torde vara så framskridna, att resultatet i sin helhet kan för Riksdagen framläggas, så bör ej det förhållandet, att Riksdagen förra året beslöt att under 5 års förlopp bygga bandelen Östersund-Strömsund, få utgöra orsak till att Kungl. Maj:t må fördröja, att Riksdagens nämnda önskan uppfylles genom att för obestämd framtid skrinlägga undersökningens resultat, under afvaktan, att den redan beslutade sträckan skall blifva färdigbyggd. Ty klart torde vara, att om Riksdagen principiellt anser, att banan i sin helhet skall byggas, så förslår det ej med ett 3 miljoners anslag årligen, när det i så fall skulle dröja i cirka 50 år, innan banan i sin helhet blefve färdig. Och jag tror ej, att det har varit allas tankar, att så skulle ske. Befolkningen i respektive orter efter hela sträckan, från Gellivare till Västerhafvet, är besjäladt af ett spändt intresse för att banan skall blifva beslutad. Stora och ljusa förhoppningar anknytas till denna järnväg, och oron, innan frågan därom i sin helhet blir afgjord, är också stor.

Jag tillåter mig därför till Kungl. Maj:t uttala en önskan och förhoppning om, att Kungl. Maj:t fortast möjligt eller redan vid nästa riksdag måtte framlägga resultatet af undersökningarna och därpå grundadt förslag, så att denna befolkning ej längre, än nödigt är, hålles så att säga på sträckbänk under en oro, som grundas på ovissheten om, huru beslutet angående hela detta stora projekt skall utfalla.

I frågans nuvarande läge yrkar jag, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Härefter föredrogs *mom. b)*; och blef utskottets i detta moment gjorda hemställan jämväl af kammaren bifallen.

§ 6.

Vid föredragning härupå af statsutskottets utlåtande n:o 55, i anledning af väckt motion om verkställande i samband med pågående utredningar för inlandsbanan af undersökning för sjötrafikled från Frykenssjöarna eller Glafs fjorden till västkusten, begärdes ordet af

*Om statsbana
mellan Sveg
och Brunflo.
(Forts.)*

*Om sjötrafik-
led från
Frykens-
sjöarna eller
Glafs fjorden
till väst-
kusten.*

Om sjötrafik-
led från
Fryken-
sjöarna eller
Glafs fjorden
till väst-
kusten.
(Forts.)

Herr Berggren, som yttrade: Herr talman! I föreliggande motion föreslår herr Bergström, »att undersökning af sakkunnig myndighet måtte verkställas för åstadkommande af en sjötrafikled från västkusten till Frykensjöarna eller Glafs fjorden, trafikabel äfven med atlantörångare, samt att denna utredning måtte verkställas så snart, att den kunde framläggas, innan Riksdagen fattade vidare beslut i inlandsbanefrågan». Då denna kanalväg, för så vidt den komme att beröra Frykensjöarna, har den allra största betydelse för Frykdals domsaga, hvilken jag representerar, finner jag mig föranlåten att därom yttra några ord. Denna tanke att förena Frykensjöarna med Vänern är visst icke ny. Redan år 1856 uppdrogo några bruksägare, boende omkring Frykensjöarna, åt en herr Lilliehöök att verkställa utredning angående möjligheten och lämpligheten utaf en kanalled mellan Frykensjöarna och Vänern. Denna undersökning ledde till ett mycket gynnsamt resultat. Men kanalleden blef i alla fall icke byggd. Den förnämsta orsaken därtill torde hafva varit det förhållandet, att inom bruksrörelsen inträdde förändrade förhållanden, som gjorde, att det ena bruket efter det andra nedlades. Frågan fick därefter hvila i många år. Först på 1890-talet upptogs den på nytt, då några för saken intresserade personer började arbeta för att åstadkomma en ny undersökning i fråga om denna kanalled. Medel till denna undersökning erhöles dels från intresserade kommuner och enskilda personer, dels från staten, i det att 1897 års Riksdag anslog, såsom jag vill minnas, 3,000 kronor för ändamålet. Det förslag, som upprättades på grund af de verkställda undersökningarna, innehåller två alternativ. Enligt det ena alternativet skulle kanalen erhålla ett djup, motsvarande det, som Trollhätte kanal för närvarande äger. Enligt det andra alternativet skulle kanalen göras djupare, så att den komme att i afseende å djupet blifva lika med Trollhätte kanal efter en ifrågasatt eventuell ombyggnad. Det förra förslaget slutade på en kostnadssumma af 4,550,000 kronor. Det senare på en summa af 5,570,000 kronor. Nyssnämnda förslag förelågo fullt färdiga först år 1904.

Nu ifrågasätter herr Bergström i sin motion, att en ny utredning angående denna kanal måtte verkställas. I fråga om riktningen förordar han företrädesvis en helt annan än den, som förut har blifvit följd. Båda de förenämnda förslagen afsågo nämligen en kanalisering af Norsälven, hvilken, såsom bekant, utgör Frykensjöarnas utlopp i Vänern. Herr Bergström däremot anser, att kanalen lämpligen bör dragas från nedre Fryken till Hyensjöarna och vidare till Klarälven, hvilken den skulle följa förbi Karlstad ut till Vänern. Den af herr Bergström påpekade riktningen torde vara mycket mindre lämplig än den riktning, som förut ansetts som den enda lämpliga.

Jag vill emellertid icke upptaga kammarens tid med att framhålla de svårigheter, som skulle blifva en följd af, att kanalen droges såsom herr Bergström synes helst önska. För min del anser jag, att en sådan undersökning för närvarande icke bör komma till stånd, och detta utaf flera skäl. Ett sådant skäl är, att det finns en undersökning af så färskt datum som 1904. Därtill kommer, att om en kanalundersökning skulle läggas till de pågående undersökningarna angående inlandsbanan, skulle därigenom dessa undersökningar ännu mera dragas ut

på tiden och afgörandet, om inlandsbanans byggande ytterligare för-
dröjas.

Men herr Bergströms motion har i alla fall vissa betydande för-
tjänster. En af dessa förtjänster består däruti, att herr Bergström här
uti Riksdagen pekat på, hurusom en kanalled från Västerhafvet ända
upp till Torsby för, såsom jag tror, rimlig kostnad kan åstadkommas.
Och detta förhållande är utan tvifvel af mycket stor betydelse, hvilket
torde framgå därutaf, att Torsby är beläget omkring 30 mil från väst-
kusten, men endast omkring 8 mil från Dalagränsen.

Efter Riksdagens förra året fattade beslut om påbörjande af inlands-
banan i Jämtland har en allmän fruktan uppstått för, att inlandsbanans
slutpunkt skulle blifva Sved. Ifall detta skulle blifva förhållandet,
skulle det vara att synnerligen beklaga. Det skulle helt enkelt vara
ett missbegrepp, därest inlandsbanan icke skulle fortsättas söderut från
Sveg. Jag menar, att Torsby i många hänseenden är en så viktig
punkt, att banan i alla händelser bör dragas dit, och jag har alltid
haft den uppfattningen och hyser den fortfarande, att inlandsbanan ej
bör stanna i Torsby, utan sedan följa den västra gränsen ända ned
till västkusten.

Såsom jag förut antydt, saknar jag anledning att yrka bifall till
herr Bergströms motion. Jag har blott velat göra dessa erinringar i
sammanshang med motionens föredragning i kammaren.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Därnäst i ordningen förelåg till afgörande statsutskottets memorial *Om kreditiv-*
n:o 56, om anvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditiv-
summor. *summorna.*

Efter föredragning till en början af utskottets förslag angående
kreditivsummornas belopp begärdes ordet af:

Herr Hildebrand, som yttrade: Då jag nu, herr talman, tillåter
mig att helt kort upptaga kammarens tid, så gör jag det därför, att
det synes mig vara ett mycket egendomligt förhållande med dessa
kreditivsummor.

Statsutskottet har jämlikt 39 § i riksdagsordningen nu, på samma
sätt som under de närmast föregående åren, föreslagit beloppen till
7,500,000 kronor för hvartera af de två kreditiven. Den ena af dessa
kreditivsummor anvisas enligt 63 § regeringsformen »för att vara till-
gänglig, då Konungen, till rikets försvar eller andra högst viktiga och
angelägna ändamål, sedan hela statsrådets tankar däröfver blifvit in-
hämtade, finner den vara oundvikligen nödig». Den andra kreditiv-
summan skall »vid infallande krig af Konungen lyftas, sedan han
statsrådet in pleno hört och sammankallat Riksdagen». Om det nu
skall vara någon mening med dessa kreditivsummor, bör det naturligt-
vis vara så, att, om något så olyckligt skulle hända, som här är förut-
satt, till Kungl. Maj:ts förfogande skulle stå det penningbelopp, som

Om kreditiv-
summorna.
(Forts.)

kunde erfordras för saken. Detta har ju också varit grundlagstiftarnes mening med att intaga dessa bestämmelser i regeringsformen. Men tillser man nu, huru eller i hvad mån dessa kreditivbelopp kunna fylla sitt ändamål, så blir man mycket förvånad. Totalbeloppen till båda kreditiven uppgå till 15 miljoner kronor. Det är således den summa, som Kungl. Maj:t fått sig anlitad att använda, för den händelse krig skulle ådragas landet. När man nu emellertid hör, att de närmaste utgifterna vid mobilisering torde belöpa sig till något belopp mellan 50 miljoner och 100 miljoner kronor; att detta endast räcker för de närmaste utgifterna och för hvarje dag, som går, detta utgiftsbelopp måste ökas, och när det ju måste dröja något, innan Riksdagen kommer tillsammans, så inser man, att dessa kreditivbeloppss totalsumma förhåller sig till det verkliga behovet på ett sätt, som är ägnadt att väcka icke så litet häpnad.

Det är ju tämligen klart, att, om någon af de eventualiteter, som här äro förutsedda, skulle inträffa och kreditivbeloppen icke skulle vara tillräckliga, det naturligtvis icke funnes någon ansvarig regering, som icke skulle skaffa penningar på annat sätt. Om landet skulle påföras krig, så är det ju alldeles klart, att dessa 15 miljoner icke skulle vara tillräckliga. Det nödiga beloppet skulle då anskaffas på annat sätt. Men, mina herrar, är det då icke tämligen meningslöst, att Riksdagen här år efter år gifver anvisning på dessa belopp utan att taga hänsyn till eller undersöka, om nämnda belopp äfven äro tillräckliga för sitt ändamål. Då beloppen tydligen så betydligt, som här är fallet, understiga hvad som skulle erfordras, så kunde man ju likaväl taga bort hela bestämmelsen eller också sätta något rent fiktivt belopp, hvilket som helst. Hela denna anordning kan icke blifva i något afseende normerande för Kungl. Maj:ts åtgärd i det här tänkta fallet. Det är ju klart, att det här endast gäller en anvisning. Det inverkar således icke det minsta på hvad Kungl. Maj:t verkligen skulle komma att anordna. Om därför Riksdagen skulle vilja se förhållandena såsom de verkligen äro och afsevärdt höja kreditivbeloppen, så skulle det ju icke orsakas någon höjning af utgifterna eller någon ny utgift. Kostnaden för en mobilisering blir densamma, vare sig kreditivbeloppen äro något så när tillräckliga eller medlen finge tagas på annat håll.

I detta sammanhang vill jag påpeka som en egendomlighet, att kreditivbeloppen icke bestämmas på grundval af någon Kungl. Maj:ts proposition, utan att det tillkommer statsutskottet att utan regeringens förslag föreslå dessa belopp. Det är ju dock i alla fall regeringen, som i händelse af krig blir ansvarig för att mobiliseringen sker i tid och att det då finnes penningar att använda. Det blir då en egendomlighet, att regeringen icke har i sin hand att för Riksdagen framlägga, hvad regeringen i detta fall anser vara nödigt. Här är regeringen ansvarig, men det är ett Riksdagens utskott, som äger att handla, icke regeringen. Det förefaller således, som om här kräfdes en grundlagsändring, så att Kungl. Maj:t skulle äga att framlägga förslag angående kreditivens belopp till Riksdagens pröfning. Men alldeles oberoende af en sådan grundlagsändring, torde det helt visst vara klart, att Riksdagen borde betydligt höja dessa kreditivbelopp, så att de mera

komme i öfverensstämmelse med hvad i händelse af krig verkligen skulle erfordras. *Om kreditivsummor.*

Då saken i dag förevarit i Första Kammaren och där icke för-
anledt någon åtgärd från kammarens sida i berörda afseende, så är
det icke min mening, herr talman, att här göra något yrkande, utan
jag har endast velat påpeka den besynnerlighet med afseende å kredi-
tivsummor, som enligt min mening verkligen förefinnes.

Jag kan naturligtvis heller icke på något sätt tillstyrka bifall till
anvisandet af belopp, som, om det skulle gälla, vore alldeles för små,
utan får därför sluta mitt anförande utan någon hemställan.

Herr *Kjellén* instämde häruti.

Herr vice talmannen: Statsutskottet har jämlikt grundlagens
föreskrift här framlagt förslag till bestämmande af de kreditivsummor,
som stå omförmälda i regeringsformens 63 §. Den föregående talaren
nämnde bland annat, att han funne dessa kreditivsummor vara alldeles
för små, och han förmenade, att Kungl. Maj:t icke hade någon utväg
att göra sin mening gällande, utan att det skulle bero på statsutskottet,
hvilket förslag som kunde komma därifrån, och att det endast vore
på grund af statsutskottets initiativ, som dessa summor vore så lågt
tilltagna.

För min del vågar jag tro, att den föregående ärade talaren icke
skulle hafva behöft så enträget, som han gjorde, göra sig till tolk för
Kungl. Maj:t, emedan jag antager, att Kungl. Maj:t icke saknar utväg
att för Riksdagen gifva sin mening till känna.

Jag vill icke nu gifva mig in på ett närmare skärskådande af
frågan rörande summornas storlek. Men vi erinra oss litet hvar, huru-
som det icke är så länge sedan dessa kreditivsummor voro betydligt
mindre än hvad de nu äro och att, då förslag om, att de skulle höjas
till nuvarande belopp, framkom, detsamma mötte icke så litet motstånd
inom Riksdagen. När nu statsutskottet saknat anledning att föreslå
någon ytterligare höjning af dessa kreditivsummor och något förslag
därom icke kan förutsättas blifva fastställt här i afton, föreställer jag
mig, att kammaren icke skall hafva något emot att bifalla utskottets
hemställan sådan den nu föreligger.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll hvad utskottet hemställt.

Härefter föredrogos utskottets förslag i öfrigt; och blefvo desamma
af kammaren bifallna.

§ 8.

Vidare föredrogos hvartdera för sig statsutskottets memorial:
n:o 57, angående afsättande, i anledning af 1907 års statslåns
upptagande, af medel för amortering å statsskulden; och
n:o 58, angående utsträckning af preskriptionstiden för obligationer
af de svenska statslånen.

Hvad utskottet i dessa memorial hemställt bifölls af kammaren.

*Om statyer å
barriären
framför riksdags-
huset.*

§ 9.

Till behandling företogs härefter statsutskottets memorial n:o 59, angående uppsättande af statyer å de fyra pelarne i barriären framför riksdagshuset.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte dels uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att anskaffa konstnärligt utförda statyer i brons att uppsättas å de fyra stenpelarne i barriären framför riksdagshuset, dels ock bemyndiga fullmäktige att af förslagsanslaget till riksdagskostnader för nämnda ändamål använda ett belopp af högst 40,000 kronor.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter

Friherre Bonde yttrade: Herr talman, mina herrar! Alla torde vi erinra oss, hurusom, när för tvenne år sedan frågan om uppförande af en stenbarriär framför riksdagshuset var före här i kammaren, förslaget därom då möttes med motstånd från åtskilliga håll. Man ansåg nämligen frågan vara alltför litet förberedd och icke föreligga i det skick, att man kunde rätt bedöma, huru det hela skulle komma att taga sig ut. Vi torde nog också erinra oss, huru i sanning bristfällig den skiss var, som medföljde statsutskottets memorial i frågan, hurusom af den icke framgick, hvilket utseende barriären slutligen skulle komma att få. På nyssnämnda skiss funnos äfven utförda tvenne pelare eller piedestaler, på hvilka voro inritade ett par föremål, hvars betydelse man icke af skissen kunde rätt fatta — och ingen kunde heller upplysa därom — ifall det skulle föreställa krukor eller statyer. Då detta anmärktes, framhölls, att detta ingenting betydde, ty det var endast att betrakta såsom en fri fantasi af arkitekten; det var ingalunda meningen, att någonting sådant skulle förekomma, utan det var endast meningen att uppföra en enkel barriär. Troligtvis inverkade det också på mångas beslut i frågan, att själfva kostnaden för barriärens uppförande föreföll att vara tämligen obetydlig i förhållande till det stora hela, och man tänkte sig törhända, att om man icke tog det förslag, som då förelåg, skulle det kanske bli dyrare i framtiden.

Jag sade, att på skissen funnos utsatta ett par socklar, på hvilka ett par föremål stodo. Nu har barriären kommit upp, men i stället för tvenne dylika socklar, som skissen utvisade, har det blifvit fyra, på hvilka nu ingenting står. I sitt nuvarande skick kan alltså barriären ingalunda anses vara färdig, utan den är verkligen ofullbordad, det måste vi medgifva. Här föreligger alltså det högst besynnerliga förhållandet, att man uppfört fyra piedestaler, innan man ännu vet hvad som skall stå på dem. Det är ju detsamma, som om man, innan man ens beslutat sig för att uppföra en byggnad, först lägger en grund och tänker som så: få vi bara grunden, kunna vi alltid hitta på någon byggnad att ställa på densamma.

Nu var det, såsom synes antagligt, af sparsamhetsskäl, som många för två år sedan voro med om det då framkomna förslaget om upp-

förande af denna barriär och att bevilja det begärda anslaget af 26,000 kronor; vi hafva då blifvit illa bedragna, ty nu finner man, att för fullbordandet af det hela ytterligare erfordras åtminstone 40,000 kronor; uti det outhärliga skick, hvori frågan nu föreligger, torde man icke alls kunna äga någon visshet om, att dessa 40,000 kronor ens tillnärmelsevis skola vara tillräckliga. Man har ju ännu icke någon föreställning om, huru de föreslagna konstverken skola se ut. Vi ha visserligen under de senaste dagarne varit i tillfälle att i sammanbindningsbanan se ett par skisser utställda, hvilka varit afsedda att gifva en liten föreställning om hvad man tänkt sig. De ha emellertid varit mycket ofullständiga och ha icke heller utgifvits för att vara de slutliga skisserna, utan vore det meningens, att afgörandet skulle öfverlämnas till trenne riksgäldsfullmäktige, af hvilka man ej har rätt att fordra någon särskild estetisk utbildning, och den ende, desse rådfört sig med, är detta riksdagshus' arkitekt. Då fråga väcktes om att pryda detta riksdagshus' inre med vissa konstverk, blef den frågan hänskjuten till en särskild nämnd, hvilken redan en längre tid arbetat för att reda ut, huru de tomrum, som vi härstädes se omkring oss på väggarne, skulle kunna på lämpligaste sätt blifva någorlunda prydliga. I det fallet ansåg man sig behöfva lita till en konsterefaren nämnd, och äfven för denne synes uppdraget ingalunda vara lätt. Men när det nu gäller att uppföra konstverk utanför riksdagshuset, har man ej ansett erforderligt att anlita någon sådan nämnd. Men hvilket är väl af större betydelse, att kamrarnes plenisalar blifva konstnärligt dekorerade eller att platsen utanför riksdagshuset förlänas ett värdigt utseende? Det är endast Riksdagens ledamöter och de mer eller mindre talrika åhörarne, som ha glädje af att skåda på konstverken härinne, men de konstverk, som ifrågasättas att uppställas utanför riksdagshuset, går icke blott hela Stockholms befolkning, utan en stor del af det svenska folket ofta förbi och har tillfälle att betrakta. Dessutom borde väl om någonsin en konsterefaren nämnd pröfva, om och i så fall hvilka konstverk skola uppföras på de ifrågasattade piedestalerna. Det kan väl också ifrågasättas, huruvida det med riksdagshusets arkitektur i dess helhet och särskildt med denna barriärs struktur är öfverensstämmande att därstädes uppföra figurer af brons. Jag har åtminstone hört konsterefarna män säga, att om här uppföras ornament eller figurer af sten, skulle detta verka mera helgjutet än att sätta dit några bronsfigurer. För öfrigt veta vi ju ännu icke, huru hela denna plats kommer att ordnas, huruvida midtelpalten framför riksdagshuset kommer att förses med en fontän eller en staty af någon af våra stora konungar; den frågan är ännu sväfvande och oafgjord. Således måste det vara bra svårt att nu bestämma, huru dessa pelare skola orneras för att komma i harmoni med det hela. Bli det en fontän i midten af platsen, synes det mig alldeles gifvet, att det skulle taga sig bäst ut med urnor på dessa piedestaler, helst af samma material som själfva barriären. Skulle återigen en staty komma att uppföras på denna plats, vore det nog mest i stil med det hela att på dessa piedestaler uppställa mindre statyer af några af våra stormän, som verkat för vårt fäderneslands bästa och särskildt haft betydelse för vårt riksdagsskicks utveckling.

*Om statyer å
barriären
framför riksdagshuset.
(Forts.)*

*Om statyer å
barriären
framför riks-
dagshuset.
(Forts.)*

Nu föreslår man, att å dessa piedestaler skulle uppställas fyra allegoriska figurer, och i utskottsbetänkandet uppgifvas förslagsvis de allegorier, som där kunna förekomma. Men vi ha icke sett, hvad det skulle komma att blifva. Dylika allegoriska figurer får man dock se alltför ofta, och jag kan icke neka till, att det förefaller mig tämligen banalt att få där t. ex. en dam, i likhet med hvad skissen utvisar, som vi sett därinne, sittande på en stol, och om hvilken man har så svårt att uträkna, hvad hon egentligen skall föreställa, om det är Industria, Felicitas eller någon annan storhet. För att kunna reda ut hvad dylika allegoriska figurer skola betyda, måste man liksom utlänningarna förse sig med en Baedeker! Allegoriska figurer af detta slag träffar man ju på öfverallt i hotellförstugor, teatrar m. m., men jag tror icke, att de passa till att pryda en så framskjuten plats som den utanför detta riksdagshus.

Af hvad jag yttrat framgår, att jag finner denna fråga i det skick, hvori den nu föreligger, ingalunda mogen, utan att den behöfver ytterligare grundligt utredas. Det borde åt en sakkunnig nämnd öfverlämnas att bedöma, huru en så iögonenfallande plats, som den framför riksdagshuset ju är, skall kunna på ett tillfredsställande sätt ordnas.

Det kunde ju tyckas, som om man här skulle kunna yrka återremiss för att gifva utskottet tillfälle att framkomma med ett annat och mera genomtänkt förslag. Det torde väl emellertid icke vara möjligt, att något dylikt kunde ske under denna riksdag, hvarför en återremiss icke skulle betyda något. Det gör väl icke så särdeles mycket, om dessa kolonner stå där ännu någon liten tid, innan man får fullständig utredning om hvad som bör stå på dem.

I det skick, hvori denna fråga nu föreligger, anser jag, att jag för min del åtminstone icke kan yrka annat än afslag å utskottets förslag, hvarför jag, herr talman, nu anhåller att få göra detta yrkande.

Häruti instämde herrar *Wijk* och *Vennersten*.

Vidare anförde:

Herr vice talmannen: Herr talman! När Riksdagen år 1906 beviljade medel för uppförande af en barriär vid Norrbro framför riksdagshuset, ansågo nog redan då litet hvar bland oss, att denna barriär icke kunde vara utan någon prydnad, men man tyckte, att vid det tillfället behöfde man icke ingå i någon pröfning af den frågan. Nu är emellertid denna barriär uppförd, och det står klart för hvar och en — och jag är öfvertygad om, att äfven friherre Bonde erkänner det — att så, som dessa stenpelare stå därute på barriären, kunna de icke få förblifva. Det syntes mig också alldeles tydligt framgå af hvad friherre Bonde nyss sade, emedan äfven han ansåg, att där borde vara någon prydnad, men han tyckte, att det var god tid med att ombesörja den saken, allra helst som man ännu icke vore på det klara med, hvilka dessa prydnader egentligen skulle vara. Jag förnekar icke, att man kan resonera på det sättet, men jag undrar dock, om

det kan vara något skäl att låta barriären länge förblifva i det skick, hvori den nu befinner sig. Man lär väl icke kunna komma längre med saken, än hvad hittills är fallet, därest man icke på något sätt söker främja den, och jag undrar, hvarför man icke skulle kunna göra det likaväl nu som t. ex. ett eller två år härefter.

*Om statyer å
barriären
från för riksdags-
huset.
(Forts.)*

Friherre Bonde tycktes vilja sätta i fråga, om man icke i stället för de allegoriska figurerna, som här talas om i utskottets utlåtande, skulle kunna uppställa några krukor. Ja, sådana ha vi tillräckligt många ändå utan att öka på deras antal.

Jag tycker, att man likasåväl kunde taga de bronsfigurer, som utskottet här föreslagit. För öfrigt skulle jag vilja säga det, att fastän jag icke är någon konstännare, anser jag dock, att den kritik, som friherre Bonde här gaf öfver dessa sinnebilder, som utskottet tänkt sig, var väl ändå icke så synnerligen svår. Dessa allegoriska figurer skulle nog passa i stycke med det konstverk, som kan tänkas inne på själfva riksdagshusplanen.

Jag tror, att man borde bestämma sig för de prydnader, som nu blifvit ifrågasatta. Det är näppeligen att vänta, att man en annan gång skulle komma frågan närmare, än hvad fallet nu är. Då vi således icke vinna någonting med ett uppskof, och då vi alla måste erkänna, att någonting måste likväl stå på dessa stenpelare — ty som det nu är, se de besynnerliga ut — kan jag icke finna, hvarför man skulle vänta längre, utan jag tror, att det vore så godt att kam-maren bifölle utskottets hemställan.

Herr Warburg: Herr talman, mina herrar! Jag ber att till en början få betona, att man måste hysa tacksamhet både mot riksgäldsfullmäktige och mot statsutskottet för den välvilja och det intresse, som de visat i denna sak, och det är alldeles icke angenämt att komma och göra anmärkningar, när ett så frikostigt anbud göres för att på ett estetiskt värdigt sätt pryda en plats sådan som denna. Emellertid är det alldeles uppenbart, synes det mig, att frågan föreligger bra nog utredd. Äfven den, som mycket ogärna vill undandra sin röst något anslag för konstnärligt ändamål, måste dock göra sig den frågan: är denna sak så utredd, att Riksdagen med fullt och godt samvete kan rösta för den utan att riskera att få, som man säger, en bakläxa af allmänna opinionen? Jag kan icke annat än, ehuru med ledsnad, säga, att jag tror, att man skulle riskera detta, om vi bifölle utskottets hemställan. För min del har jag försökt sätta mig in i, hur dessa bronsstatyer skulle verka på dessa pelare, och jag fruktar, att de skulle verka något för anspråksfullt. I enlighet med en mycket framstående auktoritet, med hvilken jag samtalat i denna fråga, tror jag, att det hade varit lyckligast, om man kunde placera på pelarne statyer af sten, helst allegoriska, eller också — hvilket äfven mycket väl låter sig göra — dekorativa anordningar med urnor — jag vet icke, hvarför de skola kallas för krukor — eller annat, som kunnat göra ett mera enhetligt intryck, än hvad fallet blifve med bronsstatyer. Saken är nämligen den, att om man uppställer vare sig stenstatyer eller stendekorationer, så gå de ihop med barriären på ett helt annat sätt och väcka icke så stora anspråk, som

Om statyer å särskilda bronsstatyer på denna plats skulle framkalla. Som herrarna möjligen sett, så finnas dels i hörnnischerna vid Dramatiska teatern, dels uppsatta i nischer vid huset Skeppsbron n:o 20 stenfigurer, liknande dem man här skulle kunna tänka sig. Det låter sig mycket väl göra att uthugga dylika prydnader i samma materiel som barriären.

Nu anser jag, att det varit bäst, om vi kunnat återremittera denna fråga till statsutskottet, ty däri hade legat ett erkännande, att vi alla gärna vilja vara med om att på något sätt pryda platsen framför riksdagshuset, men å andra sidan har Första Kammaren redan afslagit det föreliggande förslaget, så att, om denna kammare skulle återremittera frågan, utskottet icke hade annat att göra än anmoda Andra Kammaren att fatta beslut i frågan. Att anställa gemensam omröstning, hur denna sak skall arrangeras, torde icke vara riktigt lämpligt, och vi skola snarare vinna på att uppskjuta frågan något år än afgöra den nu i brådrasket.

Jag ber därför, ehuru jag, som sagdt, i frågans nuvarande läge helst skulle yrka på återremiss, att få yrka afslag på utskottets hemställan, likväl med bestämdt betonande af, att i detta afslagsyrkande endast ligger en anmodan till herrar riksgäldsfullmäktige och till ett blifvande statsutskott att med samma välvilja behandla denna fråga, som de hittills gjort.

Jag anhåller att med denna motivering få yrka afslag å utskottets hemställan.

Med herr Warburg förenade sig herrar *Branting*, *Ekman* i Mo gård och *Tengdahl*.

Herr Staaff: Herr talman! Jag kommer till samma resultat, som den förste och näst föregående talaren kommit till. Jag kan för min del icke känna mig fullt tillfredsställd med statsutskottets utlåtande i denna sak. Visserligen har herr vice talmannen ytterligare betonat, att platsens ordnande i öfrigt och prydnade med något konstverk icke behöfver stå i något sådant samband med den fråga, som nu är före, att man inte skulle kunna behandla denna fråga i och för sig; men mig förefaller det dock, som om det vore mycket skäl uti att, när det gäller att konstnärligt pryda en af de förnämsta och mest imponerande platser, som öfver hufvud taget finnas i vår hufvudstad, ja, i vårt land, man försökte att få någon enhetlighet och icke först behandlade den mindre frågan och därigenom måhända i viss mån bunde sig i afseende å det estetiska beträffande den större frågan. Detta är således min första och hufvudsakligaste anmärkning mot utskottets utlåtande.

För öfrigt måste jag säga, att det förefaller mig, som om utskottet kanske något lättvindigt har behandlat den här frågan om hvad de här afsedda statyerna skola föreställa. Det heter, att »den konstnär, som utfört skisser till de för stenpelarne afsedda statyerna, tänkt sig dem såsom allegoriska figurer, framställande en vetenskapen, en konsten (och litteraturen), en handeln och sjöfarten samt en industrien och jordbruket». Och därtill har utskottet endast fogat, att det

vore önskvärdt, »att såväl jordbruket som industrien, såsom varande de viktigaste näringarna i vårt land, måtte få hvar sin representant bland ifrågavarande allegoriska bilder». Således, det är icke egentligen, hvad man kalla en estetisk synpunkt, utan mera en budgetsynpunkt -- om jag så får uttrycka mig -- som har spelat in.

*Om statyer å
barriären
framför riksdagshuset.
(Forts.)*

Men om man nu tänkte sig, att den af utskottet förordade planen skulle utföras, då uppkommer en annan fråga. Här står visserligen, att statyerna skulle utgöras af fyra allegoriska figurer, en föreställande vetenskapen, en konsten och litteraturen -- inom parentes -- en handeln och sjöfarten o. s. v. Hvad den parentes kan komma sig af, det förstår jag i förbigående sagdt inte, om den icke möjligen står i samband med en nyligen hållen öfverläggning i denna kammare i afseende å litteraturen. Men jag förstår ännu mindre, hur det skall vara möjligt för en konstnär att framställa konsten -- utan parentes -- och litteraturen -- inom parentes -- i en och samma bild. Om nu ytterligare genom åtskillnad af industrien och jordbruket en af dessa allegorier måste falla bort, så förmodar jag, att vetenskapen måste förenas med både konsten och litteraturen, och hur det då kommer att ställa sig med parenteserna, har jag ingen aning om.

Jag hyser den största aktning för fullmäktige i riksgäldskontoret, men det kan icke nekas, att dessas hufvudsakliga uppgift -- och det är därför de äro valda -- ju är att låna pengar, och jag kan icke fatta, att kompetensen för det uppdraget egentligen innebär någon kompetens i denna fråga.

Jag skulle således för min del vilja ytterligare understryka den bestämda önskan, att denna sak måtte kunna upptagas igen och då i sammanhang med hela planens prydnad med konstverk, samt att då icke riksgäldsfullmäktige må ensamma handhafva saken, utan en, såsom den förste talaren äfven antydde, särskildt därför egnad nämnd måtte tillsättas för att afgifva utlåtande.

Jag ber på dessa grunder, under betonande, liksom de föregående talarne, af mitt intresse för själfva saken, att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Herrar *Persson* i Tällberg och *Moll* instämde häruti.

Herr vice talmannen: Jag vill ej vara envis, att kammaren skall bifalla utskottets hemställan, men jag vill göra en erinran, och det är, att man nu icke har tänkt sig, att det skulle vara riksgäldsfullmäktige och deras smak, som ensamma skulle afgöra, huru konstverken i fråga skulle se ut, utan meningen har varit, att därest Riksdagen i fortsättning lämnade i uppdrag åt riksgäldsfullmäkte att ombesörja denna sak, så skulle fullmäktige med sig engagera sakkunniga personer och mindre lita på sitt eget omdöme, men desto mera på konstnärernas.

Nu sade den siste ärade talaren, att så som statsutskottet tänkt sig prydnadernas utseende, så vore det en sak, som vore mera anmärkningsvärd än allt annat, och det vore, att litteraturen vore satt inom parentes. Då Första Kammaren behandlade detta ärende, var det en talare där, som tyckte, att piedestalerna helst borde prydas

med stora stenkulor. Friherre Bonde vill helst hafva krukor. Om vi nu tänka oss, att vi skulle sätta krukorna eller stenkulorna inom parentes, så blir det samma förhållande med dem, d. v. s. det blir tvifvelaktigt, om de till sist på allvar kunna komma i fråga.

Äfven om vi nu uppskjuta frågans afgörande, så lär det väl ej bli bättre nästa gång. Emellertid föreställer jag mig, att kammaren icke tycker om att fatta något annat beslut än om afslag å framställningen, och inte skall jag sörja för det.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr talman framställt propositioner i ämnet, afslög kammaren utskottets hemställan.

§ 10.

Om afskaffande af dödsstraffet. Slutligen föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 34, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående afskaffande af dödsstraffet.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, n:o 182, hade herr *J. J. Byström* hemställt, att Riksdagen, under uttalande, att den ansåge dödsstraffet böra ur allmänna strafflagen borttagas, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för en kommande Riksdag framlägga förslag till sådana ändringar i nu gällande strafflag, som i följd af dödsstraffets upphäfvande kunde vara erforderliga.

Utskottets hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet hade emellertid fogats reservation af herr *Lindhagen*, som med instämmande af herrar *Jansson* i Edsbäcken och *Byström* föreslagit, att Riksdagen med anledning af förevarande motion ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i öfvervägande frågan om dödsstraffets borttagande ur allmänna strafflagen samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill detta öfvervägande kunde föranleda.

Efter uppläsandet af utskottets hemställan lämnades på begäran ordet till:

Herr *Byström*, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag ber att få säga några ord med anledning af det yttrande, som lagutskottet har om min motion rörande dödsstraffets afskaffande. Allra först erinras om folkens rätt att värna sig mot brottslingar. Det talas också om enskildas nödvärnsrätt i det fallet. För mig framstår det så, att man bör kunna häfda denna rätt, utan att man därmed tillämpar dödsstraffet. Det finnes ju andra effektiva straff mot dem, som gjort sig skyldiga till de högsta straffgrader. Det framhålles också i utskottets betänkande, att med stigande upplysning och med en bättre kultur man skall kunna komma till ett bättre resultat på detta

område. Det är också min förhoppning, att så skall ske, och jag tror, att dessa äro tvenne krafter, som så småningom skola förorsaka dödsstraffets borttagande ur lagstiftningen.

*Om af-
skaffande af
dödsstraffet.
(Forts.)*

Första Kammaren har också någon gång ansett den fråga, som nu föreligger, så berättigad, att det till och med en gång hängde på en röst, att den icke fattade ett beslut i den riktning, i hvilken min motion går. Men det var förstas på den tiden, när de lärar, som justitierådet Olivecrona förkunnade, hade inflytande i vårt land mera än nu är fallet.

Vidare anføres i utlåtandet, att dödsstraffet finnes kvar i flera länder, men det är också sant, att det är borttaget i en del andra länder. Och det har ej visat sig, att i de länder, där dödsstraffet är borttaget, brottslingarnes antal varit större eller att det varit svårare att uppehålla lagens anda.

Vidare gör lagutskottet en invändning mot den meningen, att man ej skulle kunna förfoga öfver en annan människa — som det heter i utskottets betänkande — sinnliga tillvaro. För mig synes det, som om den principen gör sig mer och mer gällande, att lifvet är något hos en människa, som ingen bör ha rätt att taga, utan man måste stanna vid det, att ingen utom den, som gaf lifvet, må ha rätt att taga lifvet.

Jag förstår ej alls, hur de, som tro på ett lif efter detta, kunna gå med på dödsstraffets bibehållande. De borde väl alltid ifrå mot den nuvarande lagstiftningen på detta område.

Lagutskottet säger, att när man kan tillämpa dödsstraffet i fråga om värnande mot yttre fiender, så skall man också hafva enahanda rätt att tillämpa detsamma mot inre fiender. Men om samhället har rätt att offra sina medborgares lif i striden mot yttre fiender, så är det väl därmed icke sagt, att man kan ha rätt att tillämpa dödsstraffet med afseende på hvad utskottet kallar de inre fienderna.

Det framhålles vidare, att intet straff är kraftigare och effektivare samt inger mer respekt hos människan än dödsstraffet. Men jag undrar, om det är fallet, ty en hel del af de själfmord, som begås, tala ju mot denna mening. Om man skulle jämföra en del andra straff med dödsstraffet, så synes mig, som om människorna äro mera rädda för de straff, som voro under diskussion här för några dagar sedan, än de äro för dödsstraffet. Ty jag har ej hört exempel på någon, som själf har sökt att komma i åtnjutande af prygelstraffet, men väl finnes det många, som ha tagit sitt eget lif. För somliga människor är det, som om de skulle räkna med döden såsom befriaren. Jag tror därför, att lagutskottet har orätt, då det säger, att dödsstraffet är det kraftigaste och mest effektiva straffet och det, som människorna äro mest rädda för.

Vidare vill jag framhålla mot detta straff den omständigheten, att det kan ju vara möjligt, att äfven härvidlag en oriktig dom fälles, att någon oskyldig dömes till döden och afrättas. Om så sker, är man ju utom all möjlighet att kunna bota hvad man felat, och då blir en evinnerlig orättvisa begången.

Så är det också det felet med dödsstraffet, att däri icke finnes något af det fostrande element, som man nu åtminstone anser böra

Om af-
skaffande af
dödsstraffet.
(Forts.)

ligga i straffet. Visserligen skall ju straffet också innebära en veder-
gällning, men man vill ju därjämte också i straffet inlägga något af
fostrande betydelse. Detta är ju alldeles omöjligt i fråga om en per-
son, som afrättas.

Man har vidare invändt, att det i vårt land finnes garantier mot
att en sådan orättvisa skulle kunna begås, som att en person, som
vore oskyldig, verkligen finge undergå dödsstraff. Garantier skulle
ligga bland annat i Konungens benådningsrätt. Se vi på de fall, som
äro omnämnda i den reservation, som herr Lindhagen skrifvit, och i
hvilken jag instämt, så visar sig, att det ej är någon alldeles bestämd
norm, som man har följt i detta fall. Där omtalas exempel, att t. o. m.
sådana brottslingar trots nådeansökan blifvit afrättade som de, hvilka
bedömt målet i högsta domstolen, ansett böra befrias från döden. Det
finnes många exempel, som visa detta. Bland dessa är det om Sall-
roth, hvilket jag särskildt minns, därför att jag kände hans föräldrar
och gick med dem från det ena ämbetsverket här till det andra, då
de gjorde hvad de kunde för att söka nåd för sin son.

Jag antager också, att det ej är någon vidare angenäm uppgift,
som Konungen här har i detta afseende. Jag menar, att han håller
säkert ej på att få behålla den, utan snarare vore det en tjänst mot
honom, om dödsstraffet borttoges, och han ej behöfde handlägga denna
sorts benådningsärenden.

Det har äfven framhållits, att dödsstraffet skulle statuera exempel,
som skulle ingifva skräck och fruktan hos andra, men om detta kan
vara motiv för dödsstraffets bibehållande, så är det ett orättfärdigt
motiv, ty man skall ej straffa den ene för den andres skull eller för
att ingifva skräck hos andra.

Jag har efter detta icke annat yrkande än om bifall till de yrkan-
den, som göras i reservationen, då jag finner, att de skäl, som lagut-
skottet har anfört, ej äro och i allt fall bli allt mindre och mindre
hållbara, allteftersom tiden skrider framåt, och jag hoppas, att vi
snart nog måtte vara där, att vi må kunna få de bestämmelser, som
handla om dödsstraffet, hänvisade ungefär dit, där vi nu hafva t. ex.
skampålarne, därborta på Skansen. Där kan det vara ett minne från
en äldre kultur för en tid, då det icke längre finnes någon svensk
domstol, som behöfver tillämpa paragraferna om dödsstraffet, men det
är också alltsammans.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den af herr Lindhagen
m. fl. afgifna reservationen.

Häruti instämde herrar *Jansson* i Edsbäcken, *Hammarström*, *Lars-
son* i Klagstorp och *Hagström*.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Den fråga,
som nu är under debatt, är gifvetvis en af de mest ömtåliga man
kan behandla. Det gäller ingenting mer eller mindre än en fråga
om lif och död. Om man här skulle gå in på en uttömmande dis-
kussion af ämnet, är det gifvet, att vi finge hålla på längre än vid
något föregående plenum. Man kan emellertid icke i denna fråga

komma med några nya synpunkter, ty den har så i tal som skrift otaliga gånger blifvit belyst från alla sidor, och jag vill därför fatta mig kort.

Det förefaller mig naturligtvis icke något vidare tilltalande att här uppträda för dödsstraffets bibehållande, då jag fullständigt delar reservanternas mening, när de säga, att »inför tagande af en människas lif skall människoanden alltid ställa sig på ett särskildt sätt tveksam och dröjande». Men samma reservanter säga på ett annat ställe: »Klart är, att, ifall obestriddigen genom dödsstraffets tillämpande förekommes en mängd svåra förbrytelser, hvilka i motsatt fall skulle kommit till stånd, man kanske måste finna sig i bibehållandet af en dylik barbarism». Jag vill icke säga, att det är klart, att sådana förbrytelser förekommas, men jag vill säga, att detta är möjligt. Och jag tror därför, att utskottet har rätt, när det säger, att dödsstraffet verkar som ett afhållande moment mot begående af lagöfverträdelse.

Man bör emellertid, när det är fråga om ett dylikt straff, omgärda det med alla möjliga garantier mot missbruk. Svenska lagen har nu också sökt att så göra. Men ännu så sent som för några dagar sedan fattade Riksdagen på lagutskottets förslag ett beslut, att ytterligare en garanti i det fallet skulle tilläggas, nämligen att en undersökning af brottslingens sinnestillstånd i alla dylika fall skall äga rum och underställas landets högsta medicinska myndighet. Genom denna föreskrift tillika med de förut gällande tror jag, att alla garantier, som kunna tänkas, äro iakttagna, och då borde därigenom betänkligheterna mot dödsstraffets bibehållande i någon mån förringas.

Utskottet säger, att »såsom sista medel att uppehålla rättens och statens auktoritet är dödsstraffet enligt utskottets förmenande fortfarande i vårt land behöfligt». Jag tror, att man svärigen kan frångå detta. Och på samma gång det är min innerliga önskan, att detta straff så sällan som möjligt måtte tillgripas och måhända helt och hållet försvinna, så tror jag ändå icke, att man ännu kan skriva till Kungl. Maj:t om afskaffande af detsamma. Jag nödgas därför, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Med herr Zetterstrand förenade sig herrar *Pettersson* i Södertelje, *Petrén* och *Jansson* i Djursåtra.

Herr Eriksson i Älgered: Herr talman! Det har redan af motionären framhållits, att endast den, som gifvit lifvet, bör ha rätt att taga lifvet, och jag för min del är af samma uppfattning, lika säkert som jag i Kristi lära icke kan finna någonting, som talar för att någon skulle äga makt öfver människans *sinnliga* tillvaro, såsom utskottet uttrycker sig i sin motivering. Om nu denna grundsats är riktig, synes det mig, att man äfven vid en revision af strafflagen bör taga hänsyn därtill. Och att äfven lagstiftningen gått i riktning mot detta mål synes däraf, att man omgärdat dödsstraffet med så många garantier, för att det icke skall missbrukas. Äfven är att märka, att det så sällan blir tillämpadt i vårt land.

Till det nämnda skälet, som talar mot bibehållandet af dödsstraffet, kommer den synpunkten, att man genom dödsstraffet förgriper sig

Om af-
skaffande af
dödsstraffet.
(Forts.)

på möjligheten af en individs utveckling för framtid och evighet. Samhället är till för att vårda sig om medborgarna och för att de må hjälpa hvarandra i lifvet och för att upprätthålla ordning och skick, men ingalunda för att förgripa sig på ett dylikt sätt på den enskilde, att han till och med icke för evigheten kan vinna den fost-
ran han eljest skulle vinna. Faktum är, att när man tillämpar dödsstraffet, har man svårligen förgripit sig på den enskilde i hans förhållande gent emot evigheten, och detta är dock någonting, som man härvidlag bör noga taga hänsyn till.

Härtill komma de stora svårigheter, som uppstå, då det gäller att utforska människoanden och dess mysterier för att kunna säga, när en person är normal eller icke, hvilket är så mycket svårare att afgöra, som brott kunna begås i vissa ögonblick, då måhända hjärnan är mer än vanligt förslappad och öfveransträngd. Och det är nog sannolikt, att, hur mycket man än gör för att missbruk härutinnan icke må ske — lagutskottets vice ordförande erinrade ju om ett af Riksdagen nyss fattadt beslut i den riktningen — det är, säger jag, nog ändå sannolikt, att ingen läkare, hur försiktig och hur klok han än må vara, skall kunna fullt garantera, huruvida en brottsling varit fri från all abnormitet i det ögonblick, då han begick sitt brott, och om så är förhållandet, är det så mycket mera betänkligt att tillämpa dödsstraff.

Alla dessa omständigheter synas mig tala starkt för dödsstraffets afskaffande. Men — invänder man, det har särskildt lagutskottet lagt tonvikt på, och det har här citerats af dess vice ordförande —: Man har i senare tid börjat alltmer erkänna, att om dödsstraffet är nödvändigt för rättsordningens upprätthållande, är därmed också dess rättmätighet bevisad. För min del vågar jag inlägga en gensaga häremot, troende, att detta lagutskottets påstående icke har sin riktighet. Ty om det finnes motiv för dödsstraffets afskaffande, som äro af långt djupare art, så måste man låta dessa komma till sin rätt, och jag frågar: är det då så alldeles säkert, att det för rättsordningen nödvändigt kräfvcs att behålla dödsstraffet för att injaga skräck hos människorna? Jag tror i likhet med den ärade motionären, att de många själfmord, som begås i senare tid — det hände ju häromdagen, att det var icke mindre än 4 på en enda dag här i Stockholm — nogsamnt visa, att människorna icke ha någon så fruktansvärd skräck och fasa för att dö, och brottslingen må väl lika gärna låta samhället taga hans lif som han själf tager sig af daga och därmed ökar måttet af sitt brott.

Det finnes länder, fast de icke äro de största kulturländerna, som redan afskaffat dödsstraffet, och däri har man ett bevis för att icke rättsordningen nödvändigt fordrar dess bibehållande, något, som äfven framgår af att det så sällan tillämpas i vårt land.

Utskottet anmärker vidare, att om staten kan sätta i fråga att medborgarna få låta sitt lif för dess värnande mot yttre fiender, borde så kunna vara förhållandet äfven för afvärjande af angrepp mot den inre rättsordningen. Mig förvånar det i högsta grad, att lagutskottet kunnat komma med ett sådant påstående. De inre förhållandena inom ett samhälle — såframt där icke råder revolution — äro lag-

bundna, och när det gäller ett lagbundet samhälle, i hvilket skede af historien, det frågar jag, har staten ingripit i de inre förhållandena på samma sätt som vid krig, då våldet blifvit satt i stället för rätt. Att anställa någon jämförelse i detta afseende låter sig icke göra.

Om afskaffande af dödsstraffet.
(Forts.)

Då jag sålunda för min del icke kan finna något som helst skäl för dödsstraffets bibehållande, ber jag, herr talman, att få förena mig med motionären i hans yrkande om bifall till herr Lindhagens m. fl. reservation.

Herr Nyström: Jag ber att helt kort få beröra de skäl, som lagutskottet anfört för sitt afstyrkande af motionen. Det första skälet utskottet anför är samhällets nödvärnsrätt. Vid 1893 års riksdag väcktes två motioner om dödsstraffets afskaffande och vid behandlingen af dessa motioner framhölls af en talare, att om denna samhällets nödvärnsrätt skärskådas ur kristlig synpunkt, är den i själfva verket icke annat än en hämnd, som samhället vill uttaga mot brottslingen, och Olivecrona har i sin bok om dödsstraffet framhållit detsamma. Skall man emellertid taga hänsyn till denna hämndkänsla såsom motiv för dödsstraffets bibehållande, då har man i själfva verket helt och hållet gått ifrån den kristna ståndpunkten och ställt sig på en rent hednisk sådan.

Samhället har många medel att tvinga brottslingarne att afhålla sig från brott, utan att samhället behöfver tillgripa detta yttersta medel. Enligt hvad statistiken visar, förefinnes icke heller någon synnerlig fara för att mördare, som blifvit fast, skola göra samhället någon ytterligare skada. Under tiden från 1865 till 1899 lyckades det 21 lifstidsångar att rymma. Af dessa var det dock ej mera än två, som förblefvo borta; af de öfriga skadade sig en till lifvet och en annan så, att han för framtiden blef oskadlig. Alla de andra infångades. Af de två, som lyckades fly, hörde man ej af vare sig mord eller andra brott. Det är sålunda all anledning antaga, att samhället skulle genom brottslingens inspärning kunna fullständigt fria sig från den fara, som från brottslingens sida hotar.

Ett annat skäl, som lagutskottet anför, är den allmänna opinionen. Utskottet säger, att den allmänna opinionen fordrar dödsstraffets bibehållande. För min del är jag nog förmäten att tro, att kristendomen har sådan makt öfver vårt folk, att det ej fordrar något sådant. Om man skulle anställa en folkomröstning rörande dödsstraffet, är det min lifliga öfvertygelse, att den omröstningen skulle utfalla till förmån för dess afskaffande, naturligtvis med reservation för sådana uppbrusningsögonblick, då folket ej är sig själfv mägtigt. Men då denna uppbrusning gått öfver, kommer med all säkerhet en medömkan öfver den olycklige att intaga vredens plats, och man skall helt säkert, enligt min uppfattning, känna den djupa solidaritet, som förenar oss alla äfven med dessa olyckliga bröder, känna de tusen osynliga band, som förenar oss med dem, och som vi ej kunna frigöra oss från.

Motionären har vidrört en fråga, som jag vidrörde i den af mig väckta motionen år 1901, men som då ej berördes hvarken i debatten eller i utskottsbetänkandet. Det var frågan om huru ett kristet samhälle eller, låt mig säga, den kristna individen skall ställa sig gent

Om af-
skaffande af
dödsstraffet.
(Forts.)

emot en förhärdad brottslings plötsliga nedstörtande i evigheten. Jag tror ej, att jag misstar mig, om jag håller före, att vårt samhälle ej ännu är så afkristnad, att det med kallt blod skall kunna se en sådan ur kristen synpunkt förskräcklig tilldragelse. Jag tror sålunda, att om man anställde en folkomröstning i denna fråga, skulle vårt folk säga ja. Det var det, som det svenska folket genom sina representanter gjorde vid riksdagen 1863—64, då bondeståndet för sin del beslutade dödsstraffets upphäfvande. Det beslutet upprepade bondeståndet vid riksdagen 1866, och samma beslut upprepade Riksdagens Andra Kammare 1867. Således upprepades beslutet af det egentliga folkets representanter tre riksdagar å rad; och till och med herrehuset, Första Kammaren, var så nära med på det, att det skilde endast på en röst. Nu frågar jag herrarna: om denna röst fallit för dödsstraffets afskaffande, skulle vi då, om motion väckts om dess återinförande, rösta för detta? Min öfvertygelse är, att det icke så blefve.

De två skäl, lagutskottet anfört och som jag nu omnämnt, äro af den beskaffenhet, att jag knapp kan tro lagutskottet hafva menat fullt allvar med dem. De förefalla mig därför alltför stereotypa och alltför litet genomtänkta. Det enda skäl, lagutskottet på fullt allvar anfört, är det, som lagutskottets vice ordförande nysse anförde, nämligen att det skulle verka afhållande från likartade brott. Det är den gamla afskräckningsteorien, som lagutskottet här tagit upp och anser sig kunna servera Riksdagen. Enligt min uppfattning borde lagutskottet, sammansatt som det är af lagkunnige och laglärdé män, veta, att denna afskräckningsteori är så fullständigt vederlagd af både vetenskap och erfarenhet, att det skulle ur rent vetenskaplig synpunkt vara omöjligt för en samvetsgrann jurist att komma med ett sådant skäl. Man behöfver ej gå långt i litteraturen i denna fråga för att bli öfvertygad, att så är fallet. Man har alltför många exempel på, att dödsstraffet ej verkar afskräckande. I herr Lindhagens reservation anføres en mängd fall af afrättningar, däribland den s. k. Dal-Pelles afrättning 1849. Den mannen tillfrågades, innan han gick till stupstocken, om han hade åsett några afrättningar. »Ja», sade han, »jag har åsett tre, men det säger jag, att om jag också vetat, att jag själf skulle gå till stupstocken, skulle jag ändå ej ändrat mitt sinnelag.» Den olycklige kyrkoherden Lindbäck i Silbodal, hvars öde många af oss äldre känna till, är ett annat exempel. Denne hade nämligen medelst gift i nattvardsvinet förgiftat många af sina kommunikanter. Under rannsakingen tillfrågades han, om han någon gång åsett en afrättning, hvarpå han svarade, att han sett en sådan, och att den på honom gjort ett mycket djupt intryck. Tillfrågad om motiven till sina hemska gerningar, kunde han ej uppge något som helst sådant. Både fängelseläkaren och fängelsepredikanten kommo på grund häraf till den öfvertygelsen, att han behärskades af mordmani, öfver hvilken han ej hade ringaste makt. I hvilket sammanhang denna mordmani står till hans bevitnande af den afrättning, som på honom gjort så djupt intryck, vill jag ej här ingå på, men faktum står kvar, att han hade åsett en sådan och ej dess mindre gått in i samma fördömelse. Och man skulle kunna uppräknade efter Olivecronas bok dussintal af sådana exempel, ej blott konkreta fall, utan vetenskapligt sammanfattade af framstående

jurister. Det är en sida i Olivecronas bok, som kanske bättre än något annat skall visa kammarens ledamöter, huru litet i själfva verket afskräckningsmetoden betyder för den, som är lagd för brottslighet. »År 1865 lästes i alla tidningar berättelsen om ett ohyggligt giftmord, förfvädt af en fransk läkare La Pommerais, hvilken genom små doser gift afdagatagit en nära anhörig. La Pommerais guillotinerades; men berättelsen härom afskräckte ej en engelsk läkare, d:r Pritchard, att ett år därefter förfara lika nedrigt och hjärtlöst, eller att genom små kvantiteter gift undanröja sin hustru och sin svärmor på ett sätt, som skulle bibringa allmänheten föreställningen om att giftets verkan varit följderna af en dödande sjukdom. Pritchard kände nog både La Pommerais' öde och huruledes en d:r Palmer för likartadt giftmord många år förut blifvit hängd, äfvensom att den engelska lagen straffar mord med döden. År 1882 hängdes ytterligare den engelske läkaren Lamson för giftmord å sin svåger i afsikt att komma i besittning af dennes förmögenhet. Alla dessa af fyra läkare förfväde giftmord bevisa, huru föga dödsstraffet, som på den ene efter den andre verkställes, förmått att afskräcka från dylika brott.»

Jag skall ej längre trötta kammaren med argumentering mot afskräckningsteorien. Det är lätt för den som, har intresse för dessa saker, att taga reda på mångfaldiga andra exempel.

Lagutskottet hänvisar slutligen till de kraftiga garantier vår rättsskipning uppställer mot att någon i vårt land dömes till döden utan fullgiltiga grunder. Det erinrar om våra bevisreglers öfverlägsenhet öfver utlandets juryväsen; om att hvarje sådan dom skall genomgå alla instanser; att här finnes benådningsrätt; och slutligen att hvarje till döden dömd brottslings sinnesbeskaffenhet skall undersökas. Jag erkänner gärna vikten af de garantier lagutskottet omnämmt utom i fråga om undersökning af brottslingens sinnesbeskaffenhet. Naturligtvis har äfven den sitt värde, men endast ett relativt sådant. Psykologien har på senare tiden blifvit en naturvetenskap, som på samma sätt som all naturvetenskap studeras experimentellt, och man har på den vägen kommit till afsevärda resultat i fråga om själslifvets funktioner. Men jag tror, att om man skulle vända sig till en experimentell psykolog, skulle han själf vara den förste att medgifva, att han ingalunda med absolut visshet kan bedöma en människas sinnestillstånd. Den psykologiska vetenskapen är ännu i sin barndom, den har en oändlig väg framför sig, innan den kan nysta upp alla de hemliga trådar, hvaraf människans själslif är sammansatt. Den må såsom vetenskap vara exakt, men ännu håller den på med de stapplande första stegen, och att i dess hand lägga det viktiga afgörandet om en människas lif eller död tror jag ej att dess experter själfva skulle vilja tillråda. De måste som ämbetsmän afgifva sitt utlåtande, men i sitt inre måste de reservera sig mot det resultat, en okritisk domare tar för godt.

Jag har, herr talman, sökt med argument stödja min mening för att ej brista i respekt för kammaren, som har rätt att fordra argument, men det är ej på argumenteringens väg man skall öfvertyga vare sig kammaren eller den allmänna meningen om det berättigade eller oberättigade i dödsstraffet, utan det beror på människans eget sinnelag. Om vi äro genomträngda af den solidaritetskänsla, som sammanbinder

*Om af-
skaffande af
dödsstraffet.
(Forts.)*

*Om af-
skaffande af
dödsstraffet.*

(Forts.)

oss alla äfven med samhällets olycksbarn; om vi känna, att äfven dessa djupast sjunkna äro våra bröder, och att vi kunna på dem tilllämpa det gamla kända språket, att om en lem lider, lida alla lemarna; om vi insåge, att vi, då vi förpassa en af dessa olyckliga ur lifvet, vi företaga en operation på oss själfva, som förr eller senare kommer att medföra lidande, om vi vore fyllda af den djupa mänskliga kärlek vår kristendom predikar för oss, då skulle vi med glädje yrka bifall till herr Lindhagens reservation, och det är det, som jag, herr talman, ber att få göra.

Herr vice talmannen: Herr talman! Jag skall uttala mig mycket kort, emedan sakens beskaffenhet är sådan, att det näppeligen gagnar något till att mycket uppehålla sig vid densamma. Jag vill då inskränka mig till att endast säga detta, att dödsstraffets första uppgift synes mig icke vara att utgöra ett straff för den brottslige, utan dess första och egentliga uppgift är att verka afhållande.

Bland andra gröfre brottslingar, som stå omnämnda i herr Lindhagens reservation, omnämnas äfven Hjert och Tector. Jag är öfvertygad, att det finns många inom denna kammare, som jämte mig ännu erinra sig, hvad dessa brottslingar till fängelsepredikanten uttalade under sin fängelsetid. De sade nämligen följande: Vi visste inte annat, än att dödsstraffet var bortskaffadt ur svensk lag, och vi trodde detta därför, att vi hade icke hört talas om att det tillämpats på mycket länge, men om vi hade vetat, att dödsstraffet ännu fanns kvar, då hade vi aldrig begått denna gärning. Bättre bevis för att dödsstraffet verkar afskräckande kan man väl icke tänka sig. Jag håller icke på dödsstraffet såsom ett straff för det begångna brottet, utan på grund af dess otvifvelaktigt afhållande verkan.

Herr Nyström: Med anledning af vice talmannens yttrande skall jag be att få säga några ord. Det exempel, som vice talmannen nyss anförde, anfördes äfven af honom för 7 år sedan, då dödsstraffet var på tal här i kammaren. Hvad vice talmannen yttrat kom också in i tidningarne, och med anledning därpå fick jag ett bref från justitierådet Olivecrona, som jag skall be att få läsa upp. Han skriver:

»Stockholm den 19 mars 1901. Herr Telegrafkommissarie! Uti min bok »*Om Dödsstraffet*» sid. 189—190 (not. 1.), 2:dra upplagan, återfinnes citatet af Pastor Hellstedt ur hans skrift »Några drag ur dödsfängens Hjerts lefnad» (jfr sid. 50 not. 1 i förstnämnda bok).

Därpå framgår, huru Hellstedt, blindt litande på den sluge fångens berättelse, lätit lura sig grundligen. Ty samtliga fångar på Långholmen, i likhet med fångarna i rikets öfriga fängelser, hade på generaldirektör Almqvists befallning fått underrättelse om lifstidsfängens Carl Otto Anderssons afrättning 1872. Med utmärkt högaktning K. Olivecrona.»

Jag hade redan i föregående anförande tänkt att beröra detta förhållande, men glömde af det. Det är ett tämligen långt stycke i boken, som handlar om detta, och jag har därför föredragit att läsa upp brefvet, som är mycket kortare.

Herr Kjellberg: Herr talman! Jag skall be att få fästa uppmärksamheten på en synpunkt, som icke blifvit framhållen vare sig i utskottsutlåtandet eller under debatten.

Om afskaffande af dödsstraffet.
(Forts.)

Jag skall icke alls uppehålla mig vid afskräckningsteorien, då jag för min del är öfvertygad, att det resonemanget icke håller streck, som betonar det afskräckande momentet i dödsstraffet. Jag tror icke, att tanken på dödsstraffet i det ögonblick, då brottet begås, eller tiden närmast förut medför någon ändring i brottslingens beslut i afseende på handlingen. Men hvad jag vill fästa uppmärksamheten på är följande. Man har, om också icke i de handlingar, som vi här ha framför oss, hört framhållas det skälet för dödsstraffets bibehållande, som lyder så: Om man ser dödsstraffet ur synpunkten af att samhället gentemot vissa brottsliga individer bör äga tillräckliga skyddsanordningar, som på ett fullt effektivt sätt skydda detsamma, då kommer samhället, har det sagts, om icke dödsstraffet i vissa fall får tillämpas, att påtaga sig ett stort ansvar. Detta samhällets skyddsintresse inskränker sig nämligen icke till att den brottslige interneras under sin återstående lefnad, utan det kräfvär, att icke blott samhället i sin helhet icke behöfver riskera något af hans brottsliga sinnelag, utan äfven att de, som skola vakta och vårda brottslingen, icke behöfva riskera någonting. Det har ju förhållit sig så i ett af de mera framträdande fallen, som på senare åren låtit tala om sig, att fångvaktare varit utsatta för risk från brottslingens sida, och det resonemang har då förts man och man emellan, att, om samhället icke kan skydda sina medlemmar mot sådana brottslingar, samhället då må taga dessa individers lif. Men härvidlag skall jag för min del be att få göra följande invändning. Om det anförda resonemanget skulle hålla streck, då skulle samhället förfara på samma sätt mot *erkänt sinnessjuka* brottslingar, hvarmed jag förstår sådana brottslingar, som af de medicinska auktoriteterna blifvit förklarade för sinnessjuka. Huru förfar samhället mot sådana individer, som äro lika vådliga för vårdare och vaktare som de brottslingar, som icke erkänts vara sinnessjuka? Ja, vi veta, att staten på senare tid inrättat en kriminalafdelning vid Växjö hospital, som är afsedd att mottaga särskildt sådana erkänt sinnessjuka brottslingar, som icke blott äro vådliga för den allmänna säkerheten, utan äfven för dem, som skola vårda och bevaka dem. Också har från medicinska auktoriteter framhållits önskvärdheten af att vid fångelserna inrättades särskilda afdelningar för sinnessjuka.

När jag nyss framhöll den invändningen mot dödsstraffets afskaffande, att samhället icke ville påtaga sig ansvaret för att låta fångvaktare och andra löpa risk af att vissa brottslingar behölls i lifvet, då vore från denna synpunkt konsekvensen, att samhället skulle äga rätt att taga äfven vissa erkänt sinnessjuka brottslingars lif. Men när det gäller dem, då ryggar man tillbaka, då vill man — med respekt för myndigheternas uttalande rörande de sinnessjuka — icke alls tillämpa dödsstraff. Och här kommer jag in på samma fråga, som var på tal under debatten om prygelstraffet. Jag vill icke ställa mig som en försvarare af våldet, därför att det begås af mindre vetande eller rättare abnorma individer, men jag vill fästa uppmärksamheten på

Om af-
skaffande af
Dödsstraffet.
(Forts.)

ett förhållande, som kommer att behöfva mycket lång tid för att bli inarbetadt i det allmänna medvetandet, och det är, att äfven om sinnessjukdomar mestadels framträda på det intellektuella området, så får man icke bortse från att sjukliga rubbningar äfven uppträda inom känslolifvets sfär. Man bortser från hvad vi läkare bruka kalla moralisk idioti, imbecillitet, och man tänker sig, att en person, som resonerar logiskt, som i hvardagslifvet uppträder förnuftigt, äfven måste vara psykiskt normal. Men jag skall säga er, mina herrar, att ett enda besök vid något af våra hospital skulle visa flera patienter, om hvilka ni skulle säga: Hvarför har man insatt honom, jag har talat en hel timme med honom och icke funnit det ringaste spår till sinnessjukdom. Men är det redan svårt att upptäcka sjukliga intellektuella rubbningar, huru mycket svårare att konstatera de sjukliga rubbningar på känslans, på moralens område, allra helst där intelligensen synes orubbad? Jag medger, att det kommer att taga lång tid och mycket upplysningsarbete i anspråk, innan dessa synpunkter kunna framträda i det allmänna medvetandet. Och så länge allmänheten icke har fått uppmärksamheten riktad på känslolifvets sjukliga rubbningar — jag framhåller detta icke för att försvara brottslingen utan endast som ett led i mitt resonemang — så länge skall dödsstraffet både från afskräckningsteoriens synpunkt och från synpunkten af att samhället bör skydda sig mot dessa individer komma att bibehållas.

Huru man än resonerar om dödsstraffet, kan det icke förnekas, att det inom hvar och en af oss bor något kvar af den gamla hämndkänslan, som vi dock icke vilja erkänna. Vi vilja icke erkänna, att hämndkänslan existerar som samhällsfaktor. Men om vi granska oss själfva, då akuta fall inträffa, akuta fall af brutalitet, så skola vi finna, att den gamla hämndkänslan vaknar upp inom oss; då mista vi besinningen, den besinning som fordras för ett logiskt resonemang, och då vilja vi, att brottet skall betalas med ett till arten motsvarande straff, hämnas, så att harmonien i samhället återställes, och så, att straffet uppväger brottet. Detta är enligt min uppfattning felaktigt, men det kommer att taga lång tid, innan denna felaktiga uppfattning bortarbetas.

Herr talman! Jag vill sluta med att yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen, och jag gör det så mycket hellre, då jag anser hvarje strid för dödsstraffets afskaffande som en strid för samhällets utveckling framåt.

I detta anförande instämde herrar *Warburg, Johansson* i Öja, *Tengdahl, Söderbergh* i Karlshamn, *Johansson* i Jönköping, *Wavrinsky* i Stockholm, *Andersson* i Örstorps, *Broomé* i Bårslöf, *Rydén, Svallingson, Berg* i Göteborg, *Blomberg, Hörnstén, Anderson* i Baggböle, *Berglund, Carlsson* i Malmberget, *Lundström, Jonsson* i Lycksele, *Leksell, Otto, Christierson* och *Kropp*.

Herr Widén: Herr talman! Då jag varit med om lagutskottets hemställan, skall jag be att få säga några ord till försvar för denna hemställan. Jag får då i likhet med en föregående ärad talare

genast förklara, att jag för min del icke är någon vidare vän af dödsstraffet, men jag anser i alla fall, att det åtminstone icke för närvarande bör tagas bort ur vår lagstiftning. Jag skall icke nu, då diskussionen redan varit så lång, djupare ingå på detta ämne. Frågan om dödsstraffet har debatterats under långliga tider, för åtskilliga decennier sedan kanske ännu mera än nu, så att ingenting nytt finnes att tillägga. Jag tror mig emellertid uti den allmänna kriminalistiska öfverläggningen i detta ämne kunna spåra en viss ändring under de senare åren. Den skarpa strid mot dödsstraffet, som fördes under vissa decennier i midten af förra århundradet, har lagt sig; och anledningen härtill är nog, att man har kommit till den öfvertygelsen, att dödsstraffet i själfva verket icke är något egentligen strängare straff än en del andra stränga straffformer, som man sett sig nödsakad att tillämpa på de håll, där man afskaffat dödsstraffet. Detta gör, att den reaktion mot dödsstraffet, som skulle hafva sin grund däri, att det skulle vara ett så strängt och så barbariskt straff, numera icke så mycket förspörjes.

Dödsstraffets rättvisa, *statens rätt*, absolut sedt, att såsom straff taga en människas lif, har i allmänhet icke satts i fråga — ehuru väl ett par talare här i afton sökt göra det. Till och med en stor del af de allra största motståndarne till dödsstraffet, såsom t. ex. justitierådet Olivecrona, och äfven andra, hafva erkänt, att staten har rätt att använda dödsstraff, att taga en missdådares lif. Jag vill i detta afseende åberopa några ord af en fransk författare, som själf var motståndare till dödsstraffet, visserligen en äldre och numera afliden, men hvars ord på sin tid hade stor betydelse. Han säger: »Skulle man icke hafva rättighet att tillämpa dödsstraffet mot en person, som icke under en brottslig förvillelse, icke under en hastig och oförutsedd hänförelse, utan med kallt blod, med beräkning, efter förutgången öfverläggning, kanhända på ett förrädiskt sätt, med grymhet begår brott? I ett sådant fall kan det ej bestridas, att dödsstraffet icke öfverskrider den absoluta rättvisans gräns».

Det synes mig sålunda, att man kan utgå ifrån dödsstraffets berättigande, för så vidt staten behöfver detta straff för uppfyllande af sitt ändamål. Då återstår den frågan: föreligger verkligen något behof för staten att för sitt ändamål behålla detta straff? Därom råda många olika meningar. Den senaste praktiska utredningen härom, som jag känner, är den som förekommer i motiverna till den nya norska strafflagen, hvilken, som bekant, borttagit dödsstraffet. Men förslaget till norska strafflagens stadganden i detta stycke var icke enhälligt, utan åtföljdes af åtminstone två reservationer, hvori dödsstraffets bibehållande förordades. Nämnda utredning stödjer sig förnämligast på brottsstatistiken. Jag anser emellertid icke, att brottsstatistiken i detta afseende kan grundlägga en fyllestgörande bevisning. Af den omständigheten, att, såsom förhållandet också är i vårt land, de gröfre brotten äro i aftagande, följer icke, att dödsstraffet är obehöfligt eller icke längre nödigt. Äfven om under en viss tid endast ett enda brott begås, men detta brott är af så svår beskaffenhet som t. ex. det, som år 1901 begicks af Nordlund, äfven om, säger jag, under en viss tidsperiod icke mer än ett enda sådant brott begåtts, är dödsstraffets

Om afskaffande af dödsstraffet.
(Forts.)

Om af-
skaffande af
dödsstraffet.
(Forts.)

kvarstående i lagstiftningen befogadt just med hänsyn till, att ett sådant brott kan inträffa. Därmed sammanhänger, att det ligger i det moderna betraktelsesättet, att dödsstraffet skall tillämpas så sällan som möjligt. Och eftersom jag nu dragit fram fallet Nordlund, frågar jag, om det icke kunde anses behöfligt, att staten grep till svärdet i detta fall. Jag vill icke inlåta mig på den föregående talarens psykologiska och medicinska resonemang eller de däraf beroende, ännu olösta, frågorna om brottslingens tillräknelighet eller ansvarighet för sina gärningar. Jag anser, att statens lagstiftning måste räkna med nuvarande förhållanden och icke med faktorer, som möjligen kunna komma till i en framtid. För att nu återgå till fallet Nordlund, var han, för så vidt man kan förstå, en person, som var fullt tillräknelig, som med kallt blod offrade icke blott *en* människa, utan hur många som helst. Hans brott räknas naturligtvis i brottsstatistiken som ett enda brott, men detta brott tog lifvet af många människor, och utan tvifvel skulle Nordlund tagit lifvet af många fler, t. ex. när han togs till fånga vid järnvägsstationen utanför Eskilstuna, därest icke polis-konstaplarne betett sig på ett synnerligen skickligt sätt, så att han icke hann att skjuta ned både dem och andra närvarande. I ett sådant fall har samhället enligt mitt förmenande rättighet att taga en brottslings lif. Samhället har *nödvärnsrätt*, och däruti finner jag för min del det hufvudsakliga skälet, hvarför dödsstraffet bör stå kvar i lagstiftningen. Dödsstraffet verkar också afskräckande, det är sant. Det är nog i hög grad afskräckande för de flesta människor, äfven om det finnes några mera sällsynta individer, som icke hysa fruktan därför. Men det förnämsta skälet, hvarför man bör hafva dödsstraffet kvar i lagstiftningen, är, såsom jag nyss sade, den *nödvärnsrätt*, som staten enligt mitt förmenande äger. Jag vill i detta hänseende erinra om hvad en af reservanterna i den norska strafflagskommittén yttrade. Han säger: »Sitt hufvudsakliga berättigande har dödsstraffet att söka i samhällets *nödvärnsrätt*. Det finnes fall, då samhället är så att säga i *nödvärnstillstånd* gentemot en brottslig vilja. Då förbrytelsen framgår såsom en krigsförklaring mot människorna, hvilka kanske i massa offras för att nå det föresatta målet, då inträder ett sådant *nödvärnstillstånd*. Statens rätt kan då ej vara mindre än individens, hvilken i sådana fall har rätt att gå till det yttersta.» Individens har, såsom bekant, rätt till *nödvärn*, när det gäller svårare angrepp. Hvarför skulle samhället då sakna denna rätt? Jag kan icke neka mig att i fråga härom äfven erinra om ett yttrande, som fälldes i tyska riksdagen, när den nya strafflagen för tyska riket antogs. Riksdagen beslöt, såsom kanske är bekant, först att taga bort dödsstraffet, men när regeringen sedan ånyo framlade förslaget och bestämdt höll på dödsstraffet för att lagen i sin helhet skulle godkännas, antogs det af Riksdagen, låt vara med icke så särdeles stor majoritet. Vid detta tillfälle yttrade furst Bismarck ungefär följande ord: »Om I medgifven, att dödsstraffets bibehållande i jämförelse med lifstids fängelse lämnar blott en härsmån mera skydd för den fredlige borgaren, ären I skyldige att lämna den fredlige borgaren detta plus af skydd, som lagstiftningen kan gifva emot röfvere och mördare.»

Hvad sedan beträffar talet om dödsstraffets brutaliserande be-

skaffenhets, att det skulle verka motsatsen till humaniserande, tror jag, att detta tal är oriktigt. Fortskridandet till en mera human utveckling, äfven när det gäller brott och straff, beror på andra omständigheter. Enligt mitt förmenande är dödsstraffet mycket mindre brutalt än t. ex. prygelstraffet. Om dessa båda straff kan man i detta afseende icke tala på samma gång. Enligt mitt förmenande, och detta har äfven erfarenheten bestyrkt, är också dödsstraffet mindre imhumant än de stränga och svåra former af listids fängelse, som grofva brottslingar i vissa länder i stället för dödsstraffet underkastas. För närvarande vill jag icke gifva mig in på någon beskrifning, ty det är möjligt, att mitt minne sviker mig, enär jag icke sysselsatt mig med dessa förhållanden sedan år 1902, då jag var ledamot af strafflagskommittén. Men de skildringar, jag sedan den tiden har i minnet af förhållandena t. ex. i Italien, där man, som bekant, tagit bort dödsstraffet och i stället tagit sin tillflykt till strängt listids fängelse, gå ut på att detta senare straff, sådant det där verkställdes, var strängare och svårare. Om dödsstraffet står kvar i lagstiftningen eller icke, då det endast i sällsynta undantagsfall tillämpas, tror jag, som sagdt, icke har något inflytande på ett folks framåtskridande i humaniserande riktning. Tänka vi på länder sådana som t. ex. Rumänien och Portugal, där dödsstraffet mycket länge varit borttaget, kan man väl säga, att dessa höra till de mest humaniserade i Europa eller att de stå på någon i humanitært hänseende hög ståndpunkt?

Jag vill till sist opponera mig mot att det skulle vara »hämndkänsla», som gör sig gällande, när det ifrågasättes att bibehålla eller att tillämpa dödsstraffet. Jag tror icke man kan säga, att staten vill utöfva någon hämnd. Man har nog numera kommit ifrån den gamla talions- eller vedergällningsteorien. Denna teori hyllas numera, efter hvad jag tror, icke af någon bland våra lagskipare, och jag är än mera öfvertygad om att den icke gäller för våra lagstiftare. Det är ej rätt att säga, när det gäller att stifta eller att skipa lag i detta afseende, vare sig det gäller döds- eller andra straff, att uppfattningen i vår tid ledes af hämndkänsla, och om några andras mening än lagstiftarens eller lagskiparens kan ju i detta sammanhang ej blifva fråga.

Jag har härmed angifvit de hufvudsakligaste af de skäl, som bestämt mig för att åtminstone för närvarande vara med om att afstyrka den föreliggande motionen. Jag vill icke yttra mig om, huruvida en tid kan komma, då man bör taga bort dödsstraffet ur vår lagstiftning, men för närvarande tror jag icke, att vi böra göra det. Jag är öfvertygad om att *samhällets* väl kräfer, att det står kvar i lagstiftningen såsom en ultima ratio, såsom ett sista medel, när det gäller en brottslig vilja, som trädte i skarpaste strid mot samhället och dess medborgares lif. Jag yrkar bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Herr Widén gick så långt, att han framhöll, att, ifall man skulle välja emellan döds- och prygelstraff, det vore mera imhumant och brutalt att gifva någon prygel än att taga hans lif. Det är dock att gå något för långt och visar i allt fall, hvilka argument, som måste tillgripas för att kunna försvara denna från en gången tid kvar stående barbarism.

Om af-
skaffande af
dödsstraffet.
(Forts.)

Om af-
skaffande af
dödsstraffet.
(Forts.)

Herr Widén framhöll särskildt som exempel ett sådant fall som Nordlund. Hela detta resonemang, om än omedvetet, röjer nog något af denna hämnkänsla, som herr Kjellberg så värtaligt talade om. Det fanns icke något annat, som kunde anföras som skäl för att taga Nordlunds lif, än att han begått så många brottsliga handlingar, att man icke kunde stå till svars med att icke göra likadant tillbaka. Nordlund var en vansinnig person, det är alldeles tydligt, och kunde hafva insparats likaväl som de flesta farliga dårar, något, som också herr Kjellberg mycket riktigt belyste. Men hvad inträffar, om man behåller dödsstraffet för att få tillfredsställelse att på ett sådant fall tillämpa det? Jo, då inträffar lätt, att man samtidigt i hastigt mod nackar andra personer, som icke alls bort aflifvas, och detta inträffar endast därför, att dödsstraffet finnes kvar. Åtta dagar efter det att Nordlund begått sina dåd, beslöt regeringen, i strid mot all föregående rättsskipningspraxis, att taga lifvet af Sallroth, som vid 20 års ålder begått ett mord och för hvilken hela högsta domstolen tillstyrkt nåd, och att äfven taga lifvet af Nilsson, som enligt medicinalstyrelsens utlåtande vid mordgärningens begående sannolikt saknat förståndets fulla bruk och hvilken afrättning också sedan måste uppskjutas flera gånger på grund af hans sinnesbeskaffenhet. Genom att man för något enstaka undantagsfall bibehåller dödsstraffet inträffar sålunda, att samhället själf tappat hufvudet, och det är större risk, än om man låter spärra in en Nordlund liksom andra våldsamma dårar. Det är en skamfläck i Sveriges rättsskipningshistoria de mord, som staten, just därför att dödsstraffet fanns, begick på Sallroth och Nilsson.

Nu säges det: Det är mycket möjligt, att den tid kan komma, då vi kunna afskaffa dödsstraffet, men vi skola icke göra det nu. Så heter det alltid, då man icke känner sig i sitt innersta upprörd af en sak, som verkligen är ett stort missförhållande. Men jag vill fästa uppmärksamheten på att vi icke sitta här för att försvara dödsstraffet, utan vi ha i arf från de lagstiftare, som skrefvo 1864 års strafflag, att afskaffa det. Ty de sade sjäfva: Det är alldeles klart, att dödsstraffet icke kan ur rättvisans och förnuftets synpunkt försvaras, men då vi icke kunna genast afskaffa det, därför att traditionen varit att genom rättsskipning aflifva så många årligen som förut skett, våga vi icke taga steget i ett tag, utan ha betydligt inskränkt de brott, för hvilka dödsstraff kan tillämpas, samt infört den principen, att dödsstraffet icke får vara absolut straff, utan står såsom straffart alternativt med lifstids straffarbete, och vi öfverlämna åt benådningsrätten att hädanefter inskränka dess tillämpning till ett minimum. Detta har också skett, om man undantager år 1900. Justitieministern förklarade, då han framlade 1864 års lag, att därmed ett stort steg vore taget till dödsstraffets afskaffande. Nästa steg skall väl i all rimlighets namn någon gång tagas, och hvarför göra vi det icke nu? Därför helt enkelt, att vi icke äro besjälade af den humanitet, som fordras för att taga bort dödsstraffet. Det blir icke denna kammare, som kommer att göra det, men det kommer att ske. Men den tid, när detta inträffar, skall det lika fullt som nu kunna inträffa, att en dåre som Nordlund i vanvett tar så många människolif, som han kan komma åt.

Herr Widén uttalade sig ringaktande om Portugal och Rumänien, men han kunde också nämna Holland och Norge, som jämväl afskaffat dödsstraffet, samt Belgien, Danmark och Finland, där det i praxis afskaffats. Jag har för min del den största högaktning för de två förstnämnda länderna, just därför att de tagit bort dödsstraffet och visat, att de i den punkten åtminstone stå vida öfver Sverige. För öfrigt har jag icke så noga undersökt förhållandena, att jag kan bryta stafven öfver dessa länder såsom så efterblifna, att den omständigheten att de afskaffat dödsstraffet rent af skulle tjäna som bevis för att det bör bibehållas. Saken är nog den, att små länder lättare kunna genomföra en sådan idé än de stora s. k. kulturstaterna, kulturstater, som på samma gång äro militaristater och som haft så mycket bestyr med att värna sig mot sina grannar eller att öfverfalla dem. Därför inträffar det, att de små länderna gå före, och det är en skam, att Sverige icke kan gå som sina grannar i spetsen, utan i mycket skall komma efter andra folk. Ty det är de mindre folkens ära, att de i en sådan fråga som denna böra kunna gå och också gå i spetsen för civilisationen.

Vi ha hört, att till och med tyska riksdagen en gång beslutit att afskaffa dödsstraffet. Detta skedde därför att en del tyska småstater förut gjort så. Då uppträdde Bismarck, som af herr Widén åberopats som auktoritet i ämnet, mannen af järn och blod, och lade sig däremot. Man kan förstå, att en person med hans makt och kynne icke ville undvara ett sådant straff. Norske riksadvokaten Getz anmärker också i sina motiver till den nya norska strafflagen, att det helt visst vore Bismarcks skuld — eller förtjänst, om man vill kalla det så — att det icke fick bli så, som riksdagen beslutat, nämligen att dödsstraffet skulle afskaffas från den stora tyska kulturstatens strafflag.

Denna fråga var för någon tid tillbaka en mycket stor fråga äfven i svenska Riksdagen, men hvar tid har sina omsorger och vi ha våra stora ekonomiska strider och svårigheter, och därvid komma frågor som denna till korta. Men de komma tillbaka och skola en gång lösas. Det skulle blott vara en heder för oss att lösa den redan nu.

Ehuru det naturligtvis är alldeles hopplöst att orda om dödsstraffets afskaffande och i all synnerhet under ett sådant här mördande nattplenium, skall jag i allt fall, herr talman, be att få yrka bifall till reservationen.

Herr Widén: Jag skall endast be att få svara något på ett angrepp, som den siste talaren riktade mot mitt förra anförande. Han sade, att jag skulle påstått, att det skulle vara bättre att straffa en brottsling med döden än med prygel. Jag talade icke om dödsstraff och prygel i detta sammanhang, utan jag sade, att jag ansåg prygel, i och för sig vara brutaltare än dödsstraff. Men det är att märka, att dessa straff tillämpas — eller skulle, om vi hade prygel tillämpas — under helt olika omständigheter, och det kommer ju aldrig i fråga att välja mellan det ena och det andra.

Den siste talaren påstod ock, att Nordlund, som det blifvit så mycket tal om, var en »dåre». Jag törs icke säga, att han ej var en sådan, men säkert är, att de medicinska myndigheter, som hade att yttra sig om hans sinnestillstånd, ansågo honom fallt tillräknelig, och då får man väl hålla sig till det. Hvad för öfrigt beträffar talarens förmenande, att

*Om af-
skaffande af
dödsstraffet.*
(Forts.)

Om af-
skaffande af
dödsstraffet.
(Forts.)

dödsstraffet på Nordlund grundade sig i eller utgjorde hämnd för hvad han gjort, så är det en uppenbar förtydning; hvad som står för mig såsom grund, var nödvändigheten att sätta honom ur stånd att göra mera ondt. Jag hade tillfälle att följa detta fall på jämförelsevis nära håll, då det var inom det län, jag då tillhörde, som han togs, och allt hvad man hörde af och om honom gick ut på att han var en fullkomligt tillräknelig person, som låg i krig och äfven själf ville ligga i krig med samhället.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Kjellberg: Blott en replik. Herr Widén tyckes hafva uppfattat, hvad jag sade, så som skulle jag hafva påstått, att det var hämndkänsla hos lagskiparen, som tog sig uttryck i dödsdomar. Men om jag sade så, var det icke med afsikt, ty jag menade, hvilket jag också trodde mig hafva fullt klart och tydligt utsagt, att det i grunden var hämndkänsla, som hos människor i allmänhet stack fram i det ögonblick, då någon akut händelse inträffade på brottets område. Jag sade icke detta om våra domare. Jag tänker icke ett ögonblick om någon enda domare i vårt land, att det är hämndkänsla, som kommer fram, då han, lång tid efter det att brottet blifvit begånget, är färdig att fälla domen.

Jag skall icke gå in på frågan, huruvida Nordlund var tillräknelig eller icke enligt den moderna uppfattningen. Jag vill blott säga en sak, om hvilken jag tror, att det kan vara nyttigt, att den blir uttalad här i kammaren. Vissa moderna kriminalpsykologer anse tillräknelighet betyda detsamma som straffemottaglighet, d. v. s. i samma mån som en person kan korrigeras genom straff af ett eller annat slag, i samma mån kallas han också tillräknelig. Tillräknelighet är ett uttryck i det dagliga språket, som är svårt att definiera, men jag har velat framhålla en modern tolkning, som jag tror kan gifva anledning till eftertanke.

Härmed förklarades öfverläggningen afslutad. I enlighet med de därunder förekomna yrkandena gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag å berörda hemställan och bifall i stället till den af herr Lindhagen afgifna reservationen; och fann herr talmannen förstnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad. Herr Branting begärde emellertid votering, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 34, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit den af herr Lindhagen afgifna reservationen.

Voteringen utföll med 95 ja och 72 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Till bordläggning anmäldes:

- konstitutionsutskottets utlåtande n:o 7, i anledning af väckt motion om ändring af § 2 mom. 4 tryckfrihetsförordningen;
statsutskottets memorial och utlåtanden:
n:o 60, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens åttonde hufvudtitel;
n:o 61, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde och nionde hufvudtitlarna gjorda framställningar angående uppförande af nya byggnader för naturhistoriska riksmuseet och Sveriges geologiska undersökning;
n:o 62, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af den kronan tillkommande jordägarandel i grufva;
n:o 63, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af rätt till bearbetande af marmorfyndigheter å kronojord;
n:o 64, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående öfverlåtelse till landtförsvaret af en del utaf förra skvadronschefsbostället Mölleröd n:o 1 kungsgård om $2\frac{6}{8}$ mantal i Kristianstads län;
n:o 65, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående öfverlåtelse till landtförsvaret af tre lägenheter, tillhörande Ulriksdals kungsgård m. m.;
n:o 66, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående öfverlåtelse till landtförsvaret af förra landshöfdingbostället kungsgården Noret i Kopparbergs län;
n:o 67, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett soldattorp under stomhemmanet Vällersten Norregård n:o 5 i Värnamo socken;
n:o 68, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af kronans andel i den till roten n:o 4 Plikt af Gottlands andra båtsmanskompani hörande torplägenhet;
n:o 69, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en lägenhet från förra militiebostället Borrstorp n:o 1 i Kristianstads län;
n:o 70, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af två till förra militiebostället Rosöga nr:s 1 och 2 i Södermanlands län hörande lägenheter;
n:o 71, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af tre ägoskiften och två lägenheter, tillhörande förra militiebostället Wätamåsa n:o 1 i Malmöhus län;
n:o 72, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försälj-

Onsdagen den 1 April, e. m.

ning af lägenheter från förra militiebostället Duckarp n:o 1 med tillhörande i Kristianstads län;

n:o 73, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af äganderätten till kronan tillhöriga lägenheten Huskvarna Norrgården n:o 2 i Hakarps socken och Jönköpings län; och

n:o 74, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Örby och Kinna kommuner af hemmanet 1 mantal Hede n:o 1 i Älfsborgs län;

sammansatta bevilnings- och lagutskottets utlåtande n:o 1, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:ts angående införande af på allmän folkomröstning grundadt kommunalt veto i fråga om försäljning af brännvin samt vin och öl;

lagutskottets utlåtande och memorial:

n:o 36, i anledning af väckt motion om förbud mot drift af sulfatfabrik eller annat industriellt verk, som genom förorenande af luft eller vatten orsakar olägenheter för kringliggande bygd och dess befolkning; och

n:o 37, med föranledande af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande viss del af lagutskottets utlåtande n:o 30, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om äktenskaps ingående, dels ock inom Riksdagen i ämnet väckta motioner; samt

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 25, i anledning af väckta motioner angående åtgärder för afhjälpande af den rådande bristen å folkskollärare.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>A. A. Johansson</i> i Mölltorp	under 8 dagar fr. o. m. den 4 april,				
»	<i>J. Bengtsson</i> i Bjärnalt	» 8 » » » 4 »				
»	<i>J. Eriksson</i> i Lindehult	» 7 » » » 6 »				
»	<i>A. C. Gunnarsson</i>	» 12 » » » 4 »				
»	<i>H. Eriksson</i> i Älgered	» 14 » » » 2 »				och
»	<i>K. F. G. Almqvist</i>	» 2 » » » 3 »				

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 12,43 på natten.

In fidem
Herman Palmgren.